

informační servis č.42

CENA 2 Kčs

NEZÁVISLÉ TISKOVÉ STŘEDISKO, 19.1.1990

Žid, který si dovolil přežít Osvětim (rozhovor s Erlichem Kulkou)

dále v listě: Místo disidentů narkomani? • "Vašku, seš náš!"

• romania! • Jak se dá volit (II) • Čím se zabývá FÚTI • atd.

O DEMOKRACII V SOBĚ

Demokracie, svobodné volby, vláda národního porozumění, občanské fórum, Václav Havel patří dnes k nejfrekvencovanějším pojmům našeho veřejného života. Otevřely nejedno lidské trauma, ne jeden, ale hned stovky neřešených, letitých, celospolečenských problémů.

V jejich oslepujícím světle si mnohý z nás neuvědomuje vlastní duchovní zanedbanost. Spočívá v jistotě a sebeuspokojení, že komunisté ztratili monopol moci, výsadní znaky a privilegia. A oni, ač se to zdá neuvěřitelné, právě v těchto dnech sklízejí to, co dlouhá léta zasévali do myšlení lidí. Strnulost, neschopnost pochopit přímou spojitost a souvislost osobního života s životem obce. Z hluboké propasti mezi vládnoucími a ovládanými rostla i propast mezi osobními a obecnými zájmy. Právě proto se mnohým z nás jeví obecné zájmy postavené jaksí mimo nás. Právě proto jsme náchylní jejich všeobecnou nápravu spojovat jen s odpovědností druhých. Tak jako předešlé zlo jsme nepřisovali také sobě, ale často jen na vrub systému, který však existoval a působil také jen díky nám. Tento princip uvažování nás stále vyvazuje ze spoluodpovědnosti a zároveň spojuje naši představu o demokracii s puntičkářsky provedenou direktivou, byť demokraticky zakotvenou. Ani verbálně naléhavé apely, ani vzájemné obviňování se z nepoctivosti a neupřímnosti úmyslů a jednání nám pochopitelně nepomohou.

Půjde o svízelný a dlouholetý proces, usilující o proměnu a účast každého z nás. Proces, jehož nedílnými předpoklady musí být také demokratické proměny a sociální spravedlnost společnosti.

A v tomto smyslu vláda národního porozumění znamená také porozumět sobě; demokracie - umět vládnout vlastnímu životu, občanské fórum - vystupovat za sebe, ale veřejně a veřejnosti naslouchat. Jen tak, na principech úcty a odpovědnosti k životu, demokracie obстоjí a neselže.

Heřman Chromý

CHAOS A NEPOŘÁDEK?

Druhá etapa evolučního vývoje k demokratické právní společnosti bude nepoměrně obůžnější než její počátky. Všechny dny vystřídaly spontánnost a nadšení výrazných etapových vítězství, řada těch, kteří stáli v opojení mezi prvními, zemřela, a naplnila tak bezděčně podobnoství o rozsévání (Mat.13:3-8).

Tak to musí být, neboť slabostí lidské povahy je i sklon k pohodlnosti. Proto OF v Teplicích od samého počátku kladlo u svých spolupracovníků takový důraz na systematickosti a důslednost vykonávané práce.

Mnozí se mylně domnívají, že vítězství je nezvratně vybojováno, že již mohou bez obav opustit své pozice a přenechat místo několika vytvrzým jednotlivcům, kteří chodí věci obecných dovedou bez větších problémů ke svobodným volbám.

Události posledních dnů nedávají těmto úvahám za pravdu. I když zdánlivě skončil monopol jedné strany, i když neurvalí křiklouni z řad neostalinistů se poněkud odmlčeli, nic to ještě neznamená. Byla jen poněkud pozmeněna taktika.

V den voleb prezidenta republiky došlo v Praze k podivným výtržnostem, které měly strhnout zástup k neuváženým akcím proti uniformovaným příslušníkům VB. Provokátor, který poranil příslušníka VB, ale i řadu jiných občanů, se dovolával demokracie a urážel bez zábran i poslance FS Ladislava Lise, dlouholetého bojovníka za lidská práva. Akce byla bezpochyby pečlivě naplánovaná, počítalo se i s budoucí amnestií.

Podivné věci se však dějí i na Teplicku. Z prvního na druhý leden došlo k vloupání do prostor OF v Teplicích, Zelené ulici. Pachatelé vykopli dveře a odcizili finanční hotovost i s příručním trezorem a devatenácti videokazetami. V posledních dnech minulého roku obdrželo OF záznam radiofonního provozu VB o zásahu policejních sil proti pokojným ekologickým shromážděním v Teplicích v polovině listopadu minulého roku. Tato kazeta kompromituje některé činitele z řad okresní prokuratury, ale i OV KSČ, kteří se na akci bezprostředně podíleli. Tuto nahrávku však lupiči nezískali, její kopie je určena pro ministra vnitra. Pohutky pro vyloupení OF nemusely být nutné ekonomické.

Třetího ledna jsme dostali zprávu ze ZŠ Maxe Švabinského, kde neznámí vandaloři pronikli do školy zadními dveřmi, zpřeházeli a strhli lavice, nástěnky, květiny ve všech třídách. Stejně si počínali i v klubovně, kde bylo vše rozdupáno. Navíc bylo vše postříkáno strženými minimaxy, aby bylo dle zkázy završeno a stopy dokonale smazány. Žáci museli místo vyučování navštívit kino.

Kdo stojí za těmito akcemi? Existuje snad takový druh ničemů, kterým vadí školní učebny? To si OF nemyslí.

Nabyli jsme dojmu, že věci demokracie jsou v Československu ohroženy. Širší amnestie, kterou udělil prezident republiky, bude, zdá se, vhodnou záminkou pro řádění partyzánských skupin neostalinistů, kteří budou chtít dokázat to, co jsme při častých výsledcích slyšeli od důstojníků StB. Že je totiž demokracie příliš slabá na to, aby zajistila pořádek a klid. Že vznikne v zemi nekontrolovatelný chaos, ve kterém se zmocní vlády násilníci.

Vandalské a teroristické akce budou chtít přesvědčit obyvatelstvo, že by mělo v příštích svobodných volbách opět zvolit bezpečnou silnou vládu mafie, která si bezpochyby poradí se všemi násilníky.

Eduard Vacek, OF Teplice

MÍSTO DISIDENTŮ NARKOMANI?

Jak bylo řečeno panem ministrem Sacherem v TV (4.1.90), z nezkompromitovaných příslušníků StB má být zřízeno oddělení zaměřené na boj proti narkomanii a terorismu. Ti zkompromitovaní mají být propuštěni. Hned zkraje se tak nabízí otázka: může být vůbec nějaký "nezkompromitovaný" příslušník StB? Dokonce i "civilní" zaměstnanci tohoto Molocha, např. specialisté přes počítače, elektroniku, odposlech všeho druhu, výrobu falešných důkazů apod., i ti jsou přeci zkompromitováni, protože museli moc dobře vědět, čemu a komu slouží, byť se přímo nepodíleli na akcích StB. O to ale v tomto krátkém příspěvku nejde.

V sousední NDR se opozice tvrdě postavila proti znovuzřízení Státní bezpečnosti, která by měla podle představitelů SED-PDS čelit "rostoucímu nebezpečí neonacismu" v zemi. Je zřejmé, že toto nebezpečí je nyní německými komunisty zveličováno a manipulováno, aby se tak ospravedlnila potřeba Státní bezpečnosti. Nepřekvapilo by ani, kdyby za provokacemi neonacistů, hanobením sovětských pomníků apod. stály složky bývalé Státní bezpečnosti, pověstné Stasi. Jsou to přece staré známé a osvědčené triky! Party neonacistů byly v NDR (hlavně ve vých. Berlíně) již dříve, a Honeckerův režim proti nim nic nepodnikal. Hodili se mu totiž do krámu, dělali za něj špinavou práci s rozhráním shromáždění věřících, mlácením stoupenců mírového hnutí apod. Nebyl by žádný problém učinit tomuto řádění přítrž. Problém by to nebyl ani dnes. A přesto je na likvidaci tohoto hnědého nebezpečí potřeba celé nové tajné policie...

Vraťme se ale zpět do Československa. Zde by se tedy "nová" StB měla věnovat boji s narkomanií. Účinný boj s touto chorobou spočívá především v léčbě postižených, jsou to prostě nemocní lidé. V žádném případě by se jimi tedy neměly zabývat policejní složky, patří do rukou lékařům. Jako nemocní se ani nemohou chovat jinak než se chovají. Pokud bychom chtěli posuzovat samotný fakt drogové závislosti jedince jako kriminální přečin, mohli bychom na základě tohoto klíče stejně tak dobře kriminalizovat například tuberáky, nebo přesněji, kuřáky a alkoholiky. Ti totiž také podléhají svému návyku a jsou tedy nemocní. Československý problém boje proti narkomanii tkví v téměř absolutním nedostatku vyhovujících léčebných zařízení. Nasazení "nezkompromitovaných příslušníků StB" by nevyřešilo vůbec nic. Problém je ve zdravotnictví.

Pokud by se nám podařilo narkomanií vyléčit, dá se předpokládat, že by postupně mizely i sekundární kriminální činy s narkomanií související. Myslím tím především výrobu a distribuci drog, krádeže, prostituci apod. Bojem proti těmto zločinům se ale mohou zabývat stávající složky kriminální služby.

Je známo, že každá represivní síla potřebuje nutně nějakou oběť, nějakého "nepřítele", záminku pro ospravedlnění své existence. U nás by to mohli být chudáci fetišci. Pod záminkou boje proti nim bychom tu dříve nebo později měli staronovou StB, pouze s jiným vývěsním štítem, a byli bychom tam, kde jsme byli. Navíc by tato nová StB byla obdařena legálními pravomocemi. Zákonitě by pak docházelo k proliferaci moci, jak k tomu ostatně směřuje jakýkoli nejen represivní, ale i byrokratický aparát. Pod záminkou stále většího nebezpečí narkomanie (není problém toto nebezpečí s pomocí masmédií zveličit či jinak manipulovat) lze pak požadovat stále větší finanční dotace, zvyšování početního stavu příslušníků, vydávání tvrdších a tvrdších zákonů. Příslušníci tohoto "drogového" oddělení by pak mohli dále sledovat nepohodlné občany, odposlouchávat je, shromažďovat proti nim kompromitující či jiné materiály. A vše by přitom bylo naprosto legální, v rámci boje proti narkomanii. Toto nebezpečí je třeba si uvědomit a něco proti němu dělat. Za nějaký čas by už mohlo být pozdě.

Ještě něco. Když už byla řeč o našich sousedech, je dobré si všimnout i dalších zemí. V Polsku příslušníci Státní bezpečnosti zavraždili kněze Popieluska (a byla tam řada podivných sebevražd), v Maďarsku se nyní provalila aféra "Dumagate". V obou zemích přitom byli komunisté v defenzívě...
(JR)

VLÁDA MUSÍ JEDNAT!

(otevřený dopis studentů prezidentovi)

Vysoká škola ekonomická, Studentská stavovská unie,
Stávkové výbory

Praha 18.1.1990

Vážený pane prezidente,
nenásilná revoluce v naší zemi, jejíž podstatou, kulturou a důkladností se tak rádi chlubíme před celým světem, započala masakrem studentské demonstrace na Národní třídě. V této souvislosti musíme rozhodně protestovat proti přístupu k vyšetřování těchto událostí.

Stále více se vyjasňuje, jak významnou roli v tomto masakru hrála Státní bezpečnost. Právě proto nás zaráží nepochopitelně liknavý postoj nynější vlády i jednotlivých politických sil naší země, sil, které se formálně hlásí k principům demokracie a právního státu, k této organizaci.

Pokládáme Státní bezpečnost, sloužící 40 let systému totalitní moci, za stále nebezpečnou. I když došlo k jejímu formálnímu omezení, jde stále o organizaci více než akceschopnou. Není nám jasné, proč stále nedošlo nejen k její likvidaci, ale ani k zveřejnění organizačních principů, na jejichž základech tato organizace reálně funguje.

Požadujeme tedy: okamžité odzbrojení všech příslušníků StB a poté úplné rozpuštění této organizace. Obdobnou organizaci demokratického státu nelze přece vytvářet z organizace, jakou StB nyní je!

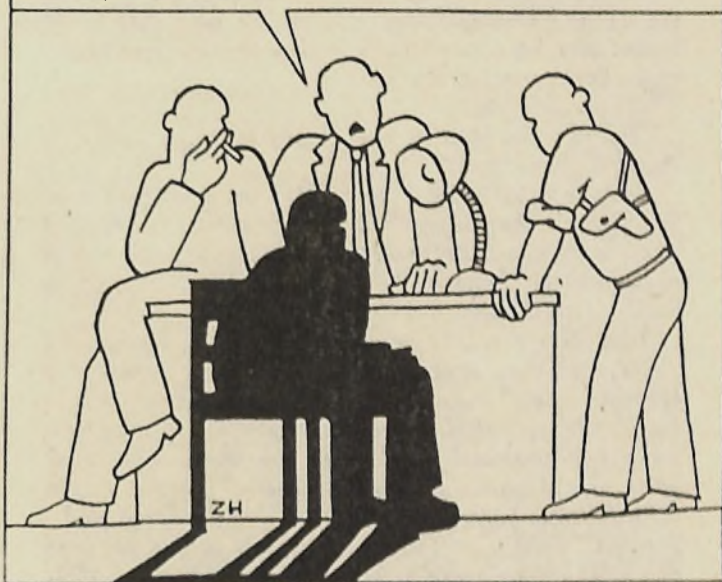
Zdůrazňujeme, že nynější situace v nás vzbuzuje pochybnosti o postojích nejen starých, ale i nových politických sil této země.

Za stávkové výbory VŠE:

Jiří Mašek, Zbyněk Babor, Jan Vidím, Miroslav Singer

Na vědomí: ministr vnitra ČSSR Richard Sacher, sdělovací prostředky

POSLYŠTE, KAŽDÁ VLÁDA PŘECE POTŘEBUJE TAK NEJAK VĚDĚT CO SE DĚJE MEZI LIDEMI!

ZPĚT DO KABINETŮ, PÁNOVÉ?

Informace, které mám, a instinkt mi napovídají, že musíme nyní jednat velmi rychle, vyjádřil se na půdě slovenského parlamentu (12.1.90) prezident Václav Havel. Dotkl se tak nepřímo otázky, jak se to má s informovaností naší veřejnosti.

Ta je zatím až na nepatrné výjimky závislá na úrovni dosavadních sdělovacích prostředků. Na jejich politické schopnosti orientovat se ve vnitřních a zahraničních otázkách, předvídat určitý politický vývoj, zaujímat vlastní názor, klást jasné a fundované otázky kompetentním vládním představitelům a dalším odpovědným činitelům ve státních orgánech.

Po desetiletí trvajícím mytí mozků nepřekvapuje, že sdělovací prostředky reagují málo pohotově, věcně a opožděně, až když se veřejnost fackuje a častuje emocemi a vášněmi. Nové strany se prohlašují jedna za druhou, avšak slovník jejich prohlášení se často podobá jako vejce vejci. Věrohodnost těchto stran rozhodně nestvrdí takové generalizující výroky, jakými byla například slova předsedy ČSS Jana Škody (Svobodné slovo 13.1.1990), že "prohlášením ČSS otištěným ve Svobodném slově 20.11.1989 se ČSS stala skutečně svobodnou a moderní stranou". Nepatří k ní ani první známky rodící se stranické kabinetní politiky. Ale čitelná politická koncepce veřejně a bezprostředně zaujímající politické názory k vnitropolitické a zahraniční problematice. Ta se promítá i v konkrétní politické činnosti, tak jako tomu je v případě Křesťanské

pomoci amnestovaným. Pravda, základní materiální a personální nevybavenost nově vzniklých stran jim často neumožňuje uspokojivě vybudovat vlastní organizační strukturu. Zde se propast mezi sdělovacími prostředky a politickým životem těchto stran spíše prohlubuje a ukazuje, jak nesnadné bude tento informační monopol uvážlivě a spravedlivě přetvořit podle stávajícího rozložení nejen politických, ale i ostatních společenských sil.

Daleko větší otevřenost, pružnost a zásadní stanoviska k problémům těchto dní očekáváme od vlády a jejích jednotlivých ministrů. Nespokojenost, která ve veřejnosti panuje v přístupu ministrů k otázkám existence Státní bezpečnosti, vnitřního života naší armády, asi má své hlubší důvody. Ale právě o nich a všech jejich souvislostech musí být veřejnost včas, objektivně, věcně a podle potřeby průběžně informována. Jen tak lze předcházet společenskému neklidu jak na veřejnosti, tak v samotném vnitřním společenském organismu. Zároveň tak vzniká nejen zpětná vazba v kontrole veřejností, ale i prostor pro její možnou spoluúčast. Abychom se neocitali v situaci, kdy zahraniční tisk šarmantě zaznamenává, jakou roli (odvést pozornost od vlády) sehrály naše sdělovací prostředky v otázce odsunu Němců. Důsledně obousměrný tok informací nahoru i dolů je tou zárodečnou buňkou demokracie, svobodou, kterou si musíme teprve vydobýt.

(hch)

"Vašku, seš náš!"

"Paní, vy ste přišla až po mně, jakože stojíte najednou přede mnou?!!!"

"Ten v té modré bundě je teda velkej, šlouchněte do něj někdo!"

"Vypadni vodsud", já nevidím!"

Takové a podobné výkřiky zazněly v úterý 16. ledna těsně před půl jednou na náměstí Jana Palacha, kde mělo začít pietní shromáždění. Jak minuty ubíhaly, rostla v davu rozdyčtější nervozita. Ozval se ostřejší tón i slova.

"Tamhle už se chýlí!"

"No, já se ani nedivím, paní, já tady stojím už hodinu - a zbytečně. Neuvidím ho!"

Začínalo mi být špatně. I před rokem a dnem tady bylo hodně lidí. Ve chvíli, kdy milicionáři začali čistit náměstí a dav se dal na ústup, mi nějaký pán šlápl na nohu. Téměř v běhu se otočil, podíval se na mne a řekl: "Promiňte." Tehdy byl ovšem Václav Havel doma, hlídala ho ostraha. Dnes měl vystoupit a promluvit.

Když jsem v prvních dnech revoluce jela z rozmnožovny v Krakovské ulici, zeptal se mne taxikář: "A co to jako je to Občanské fórum?" Pokusila jsem se mu říci, co jsem věděla ze zakládajícího prohlášení, a jmenovat alespoň některé z těch, kteří jsou pod ním podepsáni. "To je sice všechno hezký, ale kdo z těch lidí je politická opozice? Kdo vůbec umí mluvit? To si jako myslíte, že prezidentem bude někdejší bejvalej spisovatel? Anebo snad - Bartoška?" Začal se smát tak, že musel skoro zastavit. Mé tašky plné letáků sledoval s pobavenými sympatiemi. Nemyslel to vůbec zle, jen si to - jako jistě mnozí - nedovedl představit. Uplynuly dva měsíce. Prezidentem Československé republiky se vskůku stal onen "bejvalej spisovatel". Dokázal víc, než že umí mluvit a být politickou či spíše mravní opozicí - těmito schopnostmi se ostatně prokazoval celý život. Podařilo se mu, domnívám se, že aniž by se o to nějak zvlášť snažil, doslova strhnout lid.

Sdíím celonárodní radost, že máme takového prezidenta. Ale to naše štěstí počíná přerůstat v cosi velmi podivného. Kdyby dnes můj taxikář označil - z pouhé neznalosti - Václava Havla za "bejvalého spisovatele", dav by ho nejspíše lynčoval. Paní ve frontě na maso se hádají, zda je lepší Havel nebo Masaryk. Prezidentova přítomnost na televizní obrazovce bývá doprovázena takovým blaženým rykem, že není slyšet, co vlastně říká. Jistý zpěvák pje popovou píseň, jejíž text obsahuje zhruba pět slov, která hlásají: "...pan Havel je náš prezident..." Mám důvodné obavy, že jmenovaný musí při eventuálním poslechu tohoto songu velmi trpět. Každý shání placku s Havlem. Jakási matrona dokonce mluvila o "našem zrzavém zvířátku"...

Václav Havel získal národ svou mravností a odpovědností. Jestliže to s tou láskou a úctou k němu myslíme vážně, přestaňme ztrácet čas uvažováním, proč nosí svet a ne sako, a začněme pracovat. Odpovědně, a tedy dobře. Chovejme se jako občané, ne jako blázni. Prospějeme tím nejen sobě, ale také prezidentovi, jehož závazky a úkoly jsou velké a složité. A hlavně: budme k sobě slušní. Když pro nic jiného, tak proto, že náš milovaný prezident "už je tak vychovanej".

Zkrátka: "Upozorňujeme všechny prezidenty, že Havel je nejlepší!" - ale není to Mikimaus. *Barbara Mazáčová*

KDE JSOU KULOMETRY LIDOVÝCH MILICIÍ?

V minulém čísle IS jsme publikovali noticku o neuspokojivé demilitarizaci rozpuštěných Lidových milicí. V daném okamžiku jsme problém nakousli jen z jeho méně nebezpečné, jaksi polo-privátní sféry: šlo o soukromou výzbroj propuštěných milicionářů služebními pistolemi. Vzhledem k tomu, že k této pistoli patří "pouze" 25 ostrých nábojů a že někteří ozbrojenci už zbraň dobrovolně odevzdali, nepředstavuje onen arsenál z celospolečenského hlediska nějaké zásadní nebezpečí. Zcela jinak tomu samozřejmě je u těžkých zbraní s velkou usmrcovací produktivitou, které do výzbroje LM také patřily. Podle oficiálních komuniké převzala tyto zbraně naše lidová armáda a nacházejí se dnes v jejích skladech. Teoreticky by tedy neměl být žádný důvod ke znepokojení. Ale jak to vypadá v praxi? Daleko nepřehledněji - což je to jediné, co lze v dané chvíli bez hysterie konstatovat. Jako důkaz snad postačí malá ukázka. -

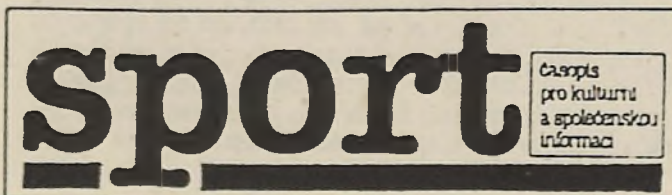
Po známých událostech v listopadu minulého roku a po zvratu, který tyto události způsobily, požádalo občanské fórum podniku Geoindustria Praha o odzbrojení místní jednotky LM. Žádosti bylo vyhověno a už 28.11. odvezla zrušená miliční jednotka svou výzbroj do budovy Státní plánovací komise. Kontingent obsahoval mj. 12 pistolí vzor 52, 4 malorážky, 9 univerzálních kulometů vzor 59 a 77 samopalů vzor 58 (plus munici v nespecifikovaném množství). Všechno bylo odevzdáno jakémusi panu Růžičkovi, který příjem potvrdil svým podpisem a razítkem SPK.

2. ledna 1990 přijelo před Státní plánovací komisí vojenské auto, do kterého členové LM Geoindustria zmíněné zbraně naložili a auto zase odjelo. Z tohoto předání neexistuje žádný předávací protokol, útvar ani číslo vojenského vozidla není známo. Z chudých informací, které jsou k dispozici, pouze vyplývá, že "ostatní materiál" (?) byl téhož dne předán Janu Žákovi, veliteli závodní jednotky LM na Státní plánovací komisí.

11. ledna provedli členové OF Geoindustria kontrolu všech dostupných materiálů o předávání výzbroje. Bohužel, žádného velkého úspěchu nedosáhli. Podařilo se jim pouze konstatovat shodnost evidenčních čísel zbraní LM s těmi, které přebíral pan Růžička na SPK. Kam tyto zbraně putovaly dál a kde teď jsou, zůstalo zahalené tajemstvím.

Hned druhý den začalo pátrání po jediném známém aktérovi čím dál podivnější transakce. Aktivisté občanského fóra však zjistili, že mužů jménem Růžička pracovalo na SPK v loňském listopadu pět. Do vánoc dva odešli, takže zůstali tři: Miloslav, Václav a Drahoslav. První se v podniku zabývá životním prostředím a s projednáváním záležitostí neměl prokazatelně nic společného. Zbývající Růžičkové mají patrně klouzavou pracovní dobu, protože v podniku nejsou k zastížení. Ostatní personál SPK ani netuší, že zde nějaké zbraně vůbec byly, natož aby věděl, kdo je přebíral a kdo posléze odvázel. Dokonce ani Jan Žák, protokolární vlastník "ostatního materiálu", nezná žádného Růžičku, který by podepisoval převzetí samopalů a kulometů. (Mimochodem, p. Žák se k podstatě svého "materiálu" odmítl vyjádřit s odvoláním na obvodní štáb LM v Praze 7: tam prý lze informaci bez problémů získat. Má to pouze jednu vadu: štáb byl mezitím zrušen.)

Suma sumárum to nevypadá dobře. Devět kulometů a 77 samopalů přebere i se zásobičkou patron nejprve tajuplný R. a pak je definitivně odveze neznámo kam anonymní zelené vozidlo. Spojíme-li si tuhle a podobné (protože Geoindustria rozhodně není sama) historky s mlčením kolem armády a s vládní benevolencí vůči teroristické StB, nemáme zrovna důvody k uklidňujícímu spánku na vavřínech. Takhle se prostě "něžná revoluce" dělat nedá. Respektive dá, ale otázkou je, jak dlouho. *(il)*

r o m a n i a

MOARTEA TERORISTILOR-SMRT TERORISTŮM

Dne 4.1. Vystupujeme z vlaku metra na stanici AVIATORILOR (Rumunských letců), která je pojmenovaná podle nedalekého náměstí, kde stojí památník letců padlých v první světové válce. Odtud se jde k budově televize, kterou chceme navštívit.

První kontrola civilistů stojí hned na nástupišti. Je velmi důkladná. Promačkávají podšívky bund a kabátů, prohlížejí tašky a kapsy, osahávají tělo. Pomalu pak postupujeme společně s davem cestujících k východu z metra. Na zdech a sloupech stanice jsou vylepeny výstrahy teroristům a z neumělých kreseb, malovaných křídou, na nás výhrušně mluví teroristické samopaly. Velké nápisy všude po stěnách si přejí jejich smrt. Druhá kontrola na schodišti je stejně pečlivá a začínáme mít nepříjemný pocit, že neseme něco, co mít nemáme. Tady jsou už i vojáci se samopaly. Černé tunely metra a stovky anonymních cestujících představují neustálé nebezpečí útoku. U eskalátorů procházíme poslední kontrolou a ocitáme se ve vstupním prostoru stanice, který vypadá jako malá pevnost. Desítky vojáků postávají a posedávají kolem provizorního lazaretu a polní kuchyně. U stěn jsou připravené tvárnice na opevnění a opřené kulomety. Jsme na hlavní přístupové cestě k televizi, o kterou se sváděl urputný boj. Vysoký student, který je členem civilní hlídky, nás tlumeným hlasem upozorňuje, že je velmi nebezpečné nosit cokoli, co vypadá jako zbraň. Je totiž osmý den od vyhlášení ultimata, kdy byla poslední možnost odevzdat zbraně. Teroristé, kteří se nevzdali, pořád ještě stíhají a nejvíce právě zde v okolí stanice AVIATORILOR. Je podezření, že jim dobře ukryté zásoby střeliva pronášejí civilní osoby. Při případném nálezu byl jediného náboje je hlídka nekompromisní. Z vestibulu vycházíme po schodech na ulici, kde stojí malý vozík plný pomerančů, které obyvatelé Bukurešti viděli a jedli jen několikrát za život. Muž u vozíku je po jednom rozdává. Přecházíme širokou ulici, na které se chodec stává dokonalým terčem. Za uny jsou tato místa zvlášť nebezpečná. Tehdy teroristé střílí z pušek se speciálními dalekohledy z úkrytů v okolních domech po všem, co se na ulici hýbe. Jsou velmi přesní a málokdy minou svůj cíl. Jdeme bulvárem, po kterém jel na transportéru Mircea Dinescu, směrem k budově TV. Už z dálky jsou vidět její rozstřílená okna. Podél plotů vyhořelých zastupitelských vil, které se staly pevnostmi teroristů, se dostáváme k hlavní

bráně. Před branou stojí zástup svátečně oděných lidí, kteří pietně přišli na jedno z míst obětí bojů za svobodu. Hlídka nás vpouští dovnitř a prohlíží nám oděv a tašky ručním detektorem. Když vytahujeme z kapes klíče a mince, přístroj stále vydává výstražné signály. Naše nervozita roste, nemáme již co vyndat. Strážce nakonec mávne rukou a odebrá mi kapesní nůž. Jdeme po rozlehlém nádvoří, kde v osudné dny bránily tisíce lidí svými těly vstup do budovy. Po cestě nacházíme v udupaném, špinavém sněhu nábojnice ze samopalů. V přízemí budovy jsou velké skleněné dveře. Za nimi je vidět několik vojáků a kulometné hnízdo. Tady odevzdáváme pasy a po schodišti vystupujeme do patra, kde je televizní studio. Další hlídka nás vpouští dovnitř. Panuje zde velký spěch, práce běží ve dne v noci. Máme přání vidět studio, odkud byl vyslán první přímý přenos rumunské svobodné televize (TELEVIZIUNEA ROMANA LIBERA). Jsme vedeni průvodcem se žluto-modro-červenou páskou na rukávě předsídkou plnou přístrojů, lidí a hluku. Na konci tmavé chodby sestupujeme po malých schůdkách do kruhové místnosti. Jsme na místě. Před nachystanými kamerami stojí nízký stůl a za ním visí rumunská vlajka. Odtud byl tedy za velice dramatických okolností vyslán památný první výstup zástupců lidu vedený M.Dinescem, který jsme viděli i v československé televizi. Kolem stěn a kamer stáli lidé jako živá hradba a chránili první naléhavá a svobodná slova k rumunskému národu. Dnes tu nikdo není, první dramatické chvíle už pominuly. Vracíme se zpátky do přízemí, kde nám vojáci ukazují silné kovové dveře provrtané kulkami, u kterých leží hromádka vystřílených nábojnic. "Tady byli zabiti tři naši kamarádi, bylo jim dvacet let." Zpátky procházíme stejným řetězcem stráží a u brány mi voják s úsměvem vrací zavrací nůž. Naproti hlavní bráně je mezi zničenými domky vidět i vilu čs. Vojenského přidělnce. Vyvrácené dveře, zpusťšený vnitřek, dřevěná zdi a okna svědčí o intenzitě boje. Nějaký muž nám ukazuje teroristické kulky, zdeformované střely dum-dum a střely velmi malé ráže, které po zásahu vyvolají nervový šok. Také 8 cm dlouhou a těžkou kulku. Takovými střelami střelili šlehané Ceaušescovy "děti" do neozbrojených lidí, kteří těly bránili to, po čem celý život toužili. Odjíždíme metrem. Večer jsme se dozvěděli, že asi dvě hodiny po našem odchodu byl v okolí budovy televize zákeřně zavražděn další voják. Jan Brabec

BOJ O TELEVIZI

Při naší návštěvě TV jsme požádali o rozhovor paní Violetu Olteanu, hlavní redaktorku mezinárodního vysílání.

- Můžete nám popsát, co se zde dělo v prvních dnech revoluce?

- Ve čtvrtek 21.12. V 11 hodin začala manifestace na

Palácovém náměstí v Bukurešti a byla vysílána přímým televizním přenosem. Manifestace byla poslední velkou chybou Ceaušesca, protože lidé byli velmi podráždění událostmi v Timisoare. Toho dne jsem už ráno po cestě do práce viděla dělníky, jak dupou po portrétech Ceaušesca.

Během vysílání nám vypadl zvuk a tak jsme pochopili, že se něco skutečně stalo. Bylo nebezpečí, že v tak velkém množství lidí vznikne chaos, ale dav byl velmi disciplinovaný a lidé byli k sobě velmi zdvořilí. Jejich heslem bylo "nechceme žádné násilí". Všichni jsme se domnívali, že v Bukurešti nepoteče krev. To, co se stalo pak, bylo příšerné. V pátek 22.12. jsem šla jako obvykle do práce, do redakce mezinárodního vysílání. Byla jsem zrovna v kanceláři, když jsem z dálky zaslechla skandovat hesla. Rozuměla jsem: "Ať je Ceaușescu souzen za prolitou krev". Uvědomila jsem si, že se děje cosi historického. V televizi vládlo neuvěřitelné napětí. Demonstranti se blížili po bulváru AVIATORILOR. Nesli transparenty JOS DIKTATOR, JOS TYRANUL (Pryč s diktátorem, Pryč s tyranem), v čele zástupu byl nesen velký kříž s botou a kladívkem s nápisem "Pryč se ševcem". Obklopili budovu televize. Slyšeli jsme skandovaná hesla. Byly to okamžiky hrůzy a děsu, protože už v noci byly na terasách studií rozmístěny kulomety a vojáci byli v neustálé pohotovosti. Když demonstranti vešli do dvora a křičeli "Nechceme násilí" a "Armáda je s námi", vojáci se s nimi pozdravili a objali. Bylo jasné, že situace se změnila. Přišlo asi 10.000 lidí vedených studenty, asi za půl hodiny byla televize v rukou demonstrantů. Ve 13 hodin jsme začali zase vysílat. Ohlásili jsme diktátorův útek, vystoupili představitelé kultury a armády. V noci z pátku na sobotu začal pak neočekávaně zuřivý boj. Příslušníci Securitate v uniformách armády seskakovali z vojenských vrtulníků na televizní věž. Použili vojenských uniforem, aby rozeštvali armádu a lidi. Stříleli do demonstrantů, kteří tu před televizí vydrželi stát celou noc. Stáli tu i další den a vlastně i všechny další dny, kdy se tady bojovalo. V jednu chvíli palba skutečně zuřila s velkou silou. Vysílali jsme nepřetržitě až do 5 hodin ráno. Komentátoři zůstali ve studiu bez světla, aby nebylo vidět, odkud se vysílá. Panika byla úžasná, báli jsme se, že se bude střílet i uvnitř. Věděli jsme, že televize je jediný komunikační prostředek v zemi, a kdyby se přerušil, naše věc by prohrála. Pak seskočili praví parašutisté, kteří byli s námi. Byli to úplní mladíci, někteří jen několik měsíců na vojně. Bránili televizní věž. V sobotu se ještě armáda nemohla seskupit k obraně tak dobře, protože neměli

naftu do tanků a transportérů. Jednotky, které sem jeli z Ploesti a z Tirgovisti, přijely pozdě. Všechno tedy záleželo na demonstrantech, kteří televizi bránili svými těly. Vojákům pak došla munice. Celý den jsme vysílali a vyzývali všechny lidi v zemi, aby pomohli televizi a rozhlasu, které jsou ve velkém nebezpečí. Securitate však zablokovala stanici metra a střílela na ty, kteří vycházeli z metra. Bylo tam mnoho obětí. Je to hrůza, že pro ty dva a pro celou tu zločineckou kliku zemřelo tolik nevinných lidí. 23.12. jsme zjistili, že v okolních luxusních diplomatických vilách je velké množství teroristů. Stříleli na všechny bez smilování a přemísťovali se chodbami a sklepem z místa na místo. V sobotu v noci tvrdě na TV zaútočili. Celé to natočili naši filmaři a společnost ATN z Londýna a záznam viděl celý svět. V neděli byla televize už pod naší kontrolou. V ten den byli také Ceaușescovi odsouzeni k smrti. Potom sem začaly přijíždět štáby západních televizních společností a se zraněnými teroristy, přivázanými pouty k posteli, dělaly rozhovory. Teroristé byli pod vlivem drog. Byly to stroje zla.

- Jaká byla televize před revolucí?

- Lidé nám vyčítají, že jsme byli apatičtí, ale u nás v televizi byli dva lidé na tři od Securitate. Kdybychom přivedli před kamery svědka z Timisoary, byli bychom odsouzeni jako zrádci země. V Securitate byli všeho schopní zabijáci s 25 letou praxí. Když máte revolver v zádech, nemůžete dělat to, co teď, když jste svobodní. Byli jsme chromí hrůzou a neustálým vypětím posledních pěti let. Já pracuji v mezinárodní redakci, ale nesměli jsme navázat naprosto žádný kontakt s cizinci, dokonce ani telefonicky. V zemi nebyl vydán za 25 let ani jeden zákon na ochranu lidí a tak jsme se stali tím vším terorem neuvěřitelně vitálním národem. Není vůbec divu, že došlo k takové vzpourě proti zlu.

- Televize vysílala soud a popravu N.Ceaușesca. Víte o tom nějaké podrobnosti?

- Vím pouze, že to nafilmovala rumunská televize, ale kdo a kde, to nevím. Je to přísně tajné. Pořád totiž existuje možnost pomsty teroristů. Podle kompozice a pohybu kamery ale soudím, že kameraman nebyl profesionál. Za tolik let práce v oboru leccos poznám.

PŘÍPRAVIL JAN DRABEC

PŘEHLED ZPRÁV

• **MOSKVA.** Kandidát na poslance Nejvyššího sovětu RSFSR, major letectva Alexej Moskovčenko, přednášející na vojenské Žukovově akademii v Moskvě, byl na stanici moskevského metra neznámým pachatelem bodnut do zad. Ihned poté ho skupina neznámých vojáků surově zbil a pokusila se ho naložit do auta. A.Moskovčenkovi se na zádech utvořil velký otok a má i další zdravotní potíže. Stejným způsobem přišel před deseti lety o život bulharský spisovatel Marko Markov, který ve svých dílech odhaloval židkovou mafii. Na základě osobní intervence Borise Jelcina bude A.Moskovčenko vyšetřen v Ústavu soudního lékařství. A.Moskovčenko je členem nezávislého vojenského seskupení Šit (VIA)

• **PRAHA.** Redakce Info-bulletinu OF Bubenče a Dejvic zaslala prezidentu Havlovi dopis, v němž se vyjadřuje nespokojenost s chystaným novým volebním zákonem, jenž by měl být založen na systému poměrného zastoupení politických stran a skupin; ten totiž neumožňuje samostatné kandidatury a rovněž vázané kandidátky omezují demokratický postup uvnitř politických stran. Bubenčská redakce se proto obrací na Václava Havla s prosbou, aby zaujal stanovisko k systému voleb ještě dříve, než bude takový zákon přijat (za správnost Josef Štoger)

• **PŘEROV.** Šťastně skončil kolotoč s bodovými OV KSČ a Domu politické výchovy. Již ve dnech 14.-18.12.

požadovalo OF Přerov ukončit užívání těchto budov komunistickou stranou a jejich převedení pro účely zdravotnictví. Překvapení nastalo 8.1., kdy OF obdrželo fotokopie hospodářských smluv, podle kterých bylo již 30.11.89 ukončeno trvalé užívání obou budov ze strany KSČ a obě byly bezplatně převedeny ze strany MěNV okresnímu výboru KSČ. Naštěstí právní posouzení ze strany ONV a MěNV v měsíci lednu vyznělo jednoznačně: OV KSČ dne 30.11.89 neměl právní subjektivitu, tedy nebyl oprávněn stát se stranou ve smlouvě a převod byl neplatný. 12.1.1990 byl odeslán z národního výboru návrh smlouvy o bezplatném převodu budov na KÚNZ Ostrava a OÚNZ Přerov. Vše tedy skončilo dobře, AVŠAK... (za správnost JUDr.Petr Dutko, Ivana Špalková OF Přerov)

- PRAHA. Skupina čs. historiků se dne 10.1. obrátila na předsedu Federálního shromáždění ČSSR Alexandra Dubčeka s žádostí, aby použil své pravomoci ke zjištění, zda se zakládají na pravdě informace, které byly uveřejněny v poslední době v Polsku, z nichž vyplývá, že na podzim roku 1980 byla připravena intervence armád Varšavské smlouvy do vnitřních záležitostí PLR. Na přípravě této akce se údajně měly podílet i dvě divize Československé lidové armády, což by znamenalo, že se tehdejší státní a stranické vedení ČSSR podílelo na plánování a přípravě zločinu proti uznávaným zásadám mezinárodního práva a výrazně přispělo k vytvoření vnějších podmínek k násilnému přerušení procesu demokratických přeměn v Polsku.
V případě, že se uvedené informace zakládají na pravdě, považují historici za nutné, aby čs. nejvyšší zastupitelský orgán zaujal k této skutečnosti jednoznačné stanovisko a aby zjištěné skutečnosti byly publikovány jako závažný příspěvek k hodnocení činnosti husákovského vedení našeho státu, jakož i k objasnění vztahů, panujících v daném období uvnitř Varšavské smlouvy. Na závěr žádosti se uvádí, že je v každém případě nezbytné, aby čs. parlament neprodleně vyvinul iniciativu k vytvoření záruk, znemožňujících do budoucna využití ozbrojených sil Varšavské smlouvy atjiž k přímé intervenci do vnitřních záležitostí členských zemí, nebo k ovlivňování jejich vývoje formou hrozby takovou intervencí (VIA)
- PRAHA. V Praze 4 - Braníku, Ke Krči 17, pracuje Nezávislé tiskové středisko, vedené snad panem Václavem Balounem. NTS Bolzanova 7 sděluje, že toto středisko nepatří do jeho kompetence a nemá s ním ani styky. Jedná se o jinou samostatnou organizaci.
- AKCE M. Svěpomocná lidová knihovna Hrobka se dopisem obrátila na prezidenta republiky s žádostí, aby do Jeleního příkopu na Hradě byl znovu zaveden chov medvědů. Ve slovenských horách se totiž medvědi přemnožili a bylo by tak možno zachránit život několika jedincům a zabránit tak devizovým střelcům v jejich skolení. V dopise je vysloveno přání, aby dotyční vlezlavci byli na Hrad deportováni vládou limuzínami a vysazeni v zatáčce Chotkovy silnice, odkud by je k bráně do Jeleního příkopu doprovodili osobně obzvlášť zasloužilí členové Hrobky, a na rozloučenou při vypuštění do svobodných prostor Jeleního příkopu jim potřásli tlapou. "Oživení též do Jeleního příkopu" (za SKL Hrobka jednatelé Jan Patočka, Olga Stankovičová)
- PRAHA. Občanské fórum Ústavu geologie a geotechniky ČSAV zaslalo dopis sdělovacím prostředkům, v němž upozorňují na setkání žen vězněných v letech 1948-1960, které se bude konat dne 20.ledna 1990 v Riegrových sadech, a žádají, aby veřejnost byla s průběhem tohoto setkání seznámena pravdivě a nezkresleně. Mělo by to být počátkem zveřejňování celé pravdy o systému, který se nechtěl věznit ani ženy vězněné za nacistů, z nichž dr.Milada Horáková byla nakonec zákeřně zavražděna. (za správnost Hájek, Doležel)

- PRAHA. Dne 11.1.1990 zasedal v Praze ÚV ČSPB (Český svaz protifašistických bojovníků). Na schůzi bylo zvoleno nové představenstvo, novým předsedou se stal gen.mjr. Václav Kužel, nar.1918, člen východního odboje. Dále bylo oznámeno shromáždění i ÚV NF ČSSR, že ÚV ČSSPB (Československý svaz protifašistických bojovníků) není nadále považován za představitele čs. odbojářů. Byl podán návrh vytvořit jediný výbor pro Čechy i Slováky, tj. dva ze tří výborů zrušit. Proběhla diskuse o ekonomické situaci SPB, otázce omluvy za odsun sudetských Němců, odbojářském tisku, Vojenském historickém muzeu a Památníku osvobození aid. (podle zápisu ze zasedání)
- POŽADAVKY NA PODPORU LUŽICKÝCH SRBŮ. Přípravný výbor Společnosti přátel Lužice v Praze sepsal deset požadavků na podporu Lužických Srbů. Tato společnost usiluje o zlepšení situace na Lužici, o větší možnost jejich obyvatel zapojit se do společenského a kulturního dění a o rozvoj česko-lužicko-osrbských vztahů. Společnost přátel Lužice požaduje mj. pravidelné vysílání o Lužických Srbech v rozhlasu, natáčení dokumentů o jejich životě, možnost prodeje lužickosrbských knih a jejich vydávání v čs. nakladatelstvích. Dále požadují, aby náhradou za časopis Přehled lužickosrbského kulturního života, který byl v 70. letech zrušen, bylo založeno alespoň jedno periodikum o česko-lužicko-osrbských vztazích. SPI navrhuje, aby v bývalém Lužickém semináři na Malé Straně v Praze byla zřízena čítárna a studovna lužickosrbských knih. (VIA)
- STANOVISKO K MORAVSKO-SLEZSKÉ OTÁZCE. Zlín, 14.1. K problematice postavení Moravy ve státě se znovu vyslovila Občanská fóra z Kroměříže, Uherského Hradiště a Zlína v druhém stanovisku, ke kterému se připojují OF Prostějov a Přerov. Ve svém prohlášení vydaném 14.1. uvádějí, že k moravskoslezské otázce by se měli po volbách vyslovit především odborníci a poté všichni občané Moravy a Slezska. Právní postavení Moravy a Slezska by mělo být poté řešeno ústavním zákonem. Občanská fóra uvedených moravských měst však vyzývají ostatní občanská fóra Moravy a Slezska, aby se tímto problémem až do voleb nezabývala a soustředila se na přípravu voleb a zajištění demokratického charakteru Československa. Do voleb by se měla touto problematikou zabývat jen pracovní skupina odborníků nezávislých na Občanském fóru. (VIA)
- MŠE VE VĚZENÍ. V neděli při bohoslužbě v kostele sv.Archanđela Gabriela v Praze na Smíchově oznámil katolický kněz Václav Malý, jemuž byla smrt tohoto kostela světna minulý měsíc po dvanáctiletém zákazu vykonávání duchovenské funkce, že v sobotu 20.ledna bude v NVÚ Valdice sloužit mši svatou. Koncelebrovat ji bude Otec Josef Kordík, do jehož famostí tento NVÚ patří a který se také stal nyní farářem po mnohaleté nucené přestávce. Oba kněží jsou signatáři Charty 77, Václav Malý je členem Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných. Otec Malý navštívil valdické vězení již 4.1. Spolu s komisí ČNR, prošetřující poměry

v nápravně výchovných ústavech. Sobotní mše ve Valdicích bude první oficiálně slouženou bohoslužbou v čs. Vězení po únoru 1948. (VIA)

- PRAHA. Dne 15.ledna večer vzal pan Jiří Tauchmann z Prahy 1 do svého bytu 10 propuštěných vězňů, kteří neměli kde bydlet a přespávali na Masarykově nádraží. Amnestovaní se vykoupli a šli spát. Ve 2.15 v noci se k bytu dostavil nějaký člověk v doprovodu dalších asi 6 mužů, vykazoval se navštívenkou JUDr.Veverky, která mu osobně nepatřila, tvrdil, že pracuje promistryni spravedlnosti, a dožadoval se vstupu do bytu s poukazem na to, že pan Tauchmann nemá povolení k takové činnosti. Do bytu vpuštěn nebyl a pan Tauchmann si takové, zřejmě provokační chování neumí vysvětlit. Pomáhal a má za to mít nepřijemnosti? (podle osobního sdělení J.Tauchmanna)
- KOLEGIUM PRO PODPORU NEZÁVISLÝ VĚDY, UMĚNÍ A VZDĚLÁNÍ je volným sdružením odborníků z oblasti humanitních věd, umělec a vzdělanců různých dalších profesí, a také všech, kterým spolu s nimi leží na srdci osudy našeho národního společenství, zejména jeho kulturního a duchovního bytí. Kolegium pracovalo po celou dobu normalizace "neoficiálně", zejména v těchto oblastech:
 - podpora nezávislým periodikům a neperiodikům
 - podpora dozrívání mladé generace (nezávislé "pokojové univerzity", přednášky, semináře)
 - podpora edicím naukové a vzdělávací literatury
 - přípravné aktivity k práci na souhrnných dějinách české literatury po roce 1945
 - podpora mladým literárním kritikům a editorům (Beneficium na paměť Bedřicha Fučíka), mladým odborníkům kvalifikovaným pro snahy naukového a encyklopedického rázu (Beneficium na paměť Masarykova Athenaea), mladým filozofům (Beneficium na paměť Jana Patočky), mladým novinářům a redaktorům (Beneficium na paměť Milana Weinera) a mladým nezávislým básníkům a spisovatelům (Cena Jiřího Ortena)
 - podpora prací na Malé nezávislé encyklopedii zaměřené zejména na tzv. bílá místa "zakázaného vědění"
 - podpora pronásledovaným, nespravedlivě uvězněným a jejich rodinám.
 Finanční prostředky na tuto podprůřč činnost Kolegium shromažďovalo převážně z příspěvků a přirážek k samizdatové produkci a z dobrovolných darů.
Po 17.listopadu roku 1989 došlo Kolegium k závěru, že svou mnohaletou podpůřč činnost by nemělo přerušovat. Ukolů je stále velmi mnoho: pomáhat v přechodu vědců a umělců, donedávna zakazovaných, kteří pracují v kotelnách, vrátnicích, skladech atd., na přiměřená místa ve strukturách; prosazovat těmto postiženým osobnostem publikační, ediční i další existenční možnosti apod. Kromě toho Kolegium napomáhá samizdatové literatuře na cestě do oficiálních struktur. Právě při tom se ukazuje stále zřetelněji, že nezávislá kulturní činnost i v nových podmínkách předpokládá i nezávislost

hmotnou.

Kolegium pro podporu nezávislé vědy, umění a vzdělání proto i nadále shromažďuje finanční prostředky. Jakoukoli částkou zaslou na bankovní konto číslo 2549-021, Státní banka československá, Václavské nám. 42, 110 00 Praha 1 (Eva Jirsová - sekretářka Kolegia) pomůžete při realizaci našich cílů.

Navíc poznamenáváme, že vítáme i další nejrůznější aktivity, dokonce i podnikatelské (zisk by pak posloužil účelům námi sledovaným). Kolegium samo chce také v tomto směru působit. Vzhledem k rostoucím potřebám nelze spoléhat toliko na mecenášskou štědrost, neboť i ta má své hranice.

V podrobnostech se obračejte na dr. Jindřicha Pokorného, Šrobárova 20, 100 00 Praha 10, telefon 73 20 14 (Karel Strachota)

- **PRAHA. Koordinační centrum Občanského fóra** bude vydávat vlastní týdeník **FÓRUM**, první číslo vyjde již v úterý 30. ledna 1990! Redakce týdeníku přijímá podnikovou inzerci na adrese Praha 1, Valdštejnské náměstí 1 (KCOF)
- **TAKÉ REHABILITACE.** Časopis *Bojová zástava*, který ještě v prosinci psal o některých členech současné vlády (a ještě vyšších představitelích) jako o amerických agentech a nepřátelích lidu ze všech nejnebezpečnějších, se po krátkém zastavení činnosti také vrací. Jeden měsíc byl dán na zapomenutí a už velení armády spěchá s obnovením časopisu, aby dál spolu s bratrskými listy (Střelou, Křídly vlasti) vychovávalo naše vojáky. A dovidám se, že s největší pravděpodobností bude mít jen chabou konkurenci. Deník Obrana lidu hodlá zvýšit náklad, neboť vojákům prý žádný jiný tisk než vojenský nebude expedován. S úspěchem lze pochybovat, že vojáci ze svého služebního budou přispívat na předplatné (jeden výtisk na dva muže). Časopis *Střela* se rozhodl pro jedno barevné číslo. Zbyly prý peníze. Komu? že by peníze přebývaly státu (o devizách na výrobu nemluvě), sotva kdo slyšel. (ing. Martin Kratochvíl, z článku *Bez nálady z časopisu Cicero*, občasné

vydáváném Radou pracovního kolektivu a odborovou organizací)

- **PRAHA.** Dne 16.1.1990 se na schůzi seznamovacího charakteru sešli občané maďarské národnosti žijící v Praze. Na tomto setkání se ustavila pracovní skupina, jejíž úlohou je připravit ustanovení Svazu Maďarů žijících v Čechách. Zájemci o tuto organizaci můžou napsat na adresu: Csényi Tamás, Kodaňská 59, 101 00 Praha 10
- **BUDDHISTICKÁ SPOLEČNOST.** (Buddhist Society of Czechoslovakia) Dne 6. ledna 1990 byla v Praze založena Buddhistická společnost. Sdružuje jednotlivce i skupiny se zájmem o duchovní tradice vycházející z buddhismu. Všem zájemcům chce umožnit teoretické i praktické poznávání a studium jednotlivých forem buddhismu a příbuzných tradic. Kontakt: Ivo Kačaba, Pavelkova 3391, 143 00 Praha 4-Modřany, Jiří Šmejkal, Na vyhaslém 3260, 272 00 Kladno.
- **PROTI SOVĚTSKÝM VOJSKŮM.** Občanské fórum Frenštát pod Radhoštěm vydalo prohlášení, v němž apeluje na státní orgány, aby při jednání o odchodu sovětských vojsk požadovaly jejich stažení z čs. území do konce tohoto roku. Dále se požaduje, aby rodinní příslušníci sovětských vojáků opustili ČSSR okamžitě. Frenštátské OF vyzývá všechna města v Československu, ve kterých se nacházejí sovětské vojenské posádky, aby se k těmto požadavkům připojila. (VIA)
- **PRAHA.** Galerie Mladých, Vodičkova 10, v jejíchž prostorách byla první "revoluční" redakce IS, obnovila svoji regulérní činnost. Kromě výstav je zde k mání Informační servis a Studentské listy.
- **PRAHA.** 16. ledna byla v Praze ustavena Československá společnost přátel Izraele. Cílem společnosti je obnovení přátelských vztahů mezi Československem a Izraelem a rozvoj styků obou zemí ve všech oblastech společenského života. Dále bude společnost usilovat o šíření pravdivých informací o Izraeli, jeho životě i problémech. Tajemníkem společnosti je Jiří Tichý.
- **PRAHA.** Pražští neregistrovaní výtvarníci podporují zvolení Milana Knížíka do funkce rektora AVU. Dále podporují všech

19 bodů Návrhu na reformu AVU a žádají, aby byl seznam rozšířen o následující požadavky, který 16.1. předali M. Knížíkovi: "Obracíme se na vás, abyste v rámci reformy na vaší škole zvalil možnost zřízení externího studia pro ty výtvarníky, kteří nemohli nebo nechcieli absolvovat akademii. Jedná se o ty z nás, kteří se vyvíjeli po svém a potřebují si doplnit jak technické, tak teoretické znalosti./.../" Podepsání P. Brázda, Š. Brejcha, R. Brož, R. Dvořák, I. Grimmich, M. Janáček, V. Karlík, J. Mrva, D. Němec, P. Pouba, M. Singer, R. Trabura, J. Vaněk.

- **PRAHA.** Přinesli jsme zprávu, že rektorem AVU byl studenty zvolen M. Knížík. Bývalý rektor Jan Hána (mj. autor třímetrové sochy Dzeržinského, umístěné v areálu ISNB ve Lhotce) svolal tanečnickou, které velká většina studentů (až na tytyl) bojkotovala. Starým profesorským sborem a zaměstnanci byl do funkce rektora zvolen St. Hanzík a ministersvo ho potvrdilo jako prozatímního. I když mu nechybí dobrá vůle a snaží se podle svých možností situaci řešit, studenti už byli některými profesory a zaměstnanci vyhození z kanceláře a odstavení od xeroxu. Konkurenční řízení právě probíhá. (II)
- **PRAHA.** Sdělení Státní banky československé z 12. ledna 1990. Od 1.1. 1990 vznikly rozdělením St. banky československé nové banky (SBČS - jako emisní banka, Komerční banka Praha a Všeobecná úvěrová banka Bratislava) a byla rozložena činnost Inventiční banky. V důsledku zvýšeného rozsahu prací spojených s rozdělením automatizovaných evidencí a účetnictví těchto bank nemohl být dosud dodržen plánovaný harmonogram roční účinné závěrky 1989/90 a zpracování platebního styku a účinných operací nového roku. SBČS společně s novými bankami žádá, aby organizace měly pro tuto mimořádnou situaci pochopení. Na obnovení ažuritu zpracování se usilovně pracuje. (Publikujeme na žádost St. banky československé)

ČÍM SE ZABÝVAL FÚTI?

Federální úřad pro tisk a informaci, tak zní celý název organizace, který mnoha lidem nic neřekne, přesto, že dlouhých dvacet jedna let ve velké míře ovlivňoval veřejné mínění. Vznikl, jelikož bylo neúnosné, aby se rozrůstal IV. ideologický odbor ÚV KSČ a ministerstvu vnitra nepříslušelo vyhodnocovat tisk. Byl vlastně převodovou pákou mezi ÚV KSČ a M.V.

V Československu oficiálně cenzura neexistovala. O to více byl tisk kontrolován právě prostřednictvím FÚTI, který pravidelně zasílal na ÚV KSČ zprávy o nedostacích v periodickém tisku. Probíhalo to následovně: pracovníci II. odboru úřadu (odbor vyhodnocování a analýz) pročtli hory novin - od Rudého práva po ty nejbezzvýznamnější podnikové plátky - a poslali na ÚV KSČ zprávu. Tam se nedostatky probraly na schůzce šéfredaktorů a přicházely na řadu sankce. Někdy jenom formou důtky (šlo-li o stranický list), jindy peněžitou pokutou nebo dokonce propuštěním

šéfredaktora. Až dotud se to jeví pochopitelné. Avšak v okamžiku, kdy vyjde najevo, o jaké nedostatky se jedná, pochopí člověk, k čemu úřad dlouhá léta - a zdá se, že velmi poctivě - sloužil. Je na místě uvést příklady. Tak třeba správné řízení proti Mladé frontě v roce 1984. Cituji: v anketě "tři otázky pro oceněné spisovatele" na otázku "co jako čtenář postrádáte v současné české literatuře?" odpověď spisovatele M. Blahynky "časopis pro nejmladší básníky, prozaiky a kritiky". Nemístný a nežádoucí tlak na vydavatelskou politiku státu. Redakci MF byla udělena pokuta 15.000 Kčs.

Další ukázka: rok 1979, Svět motorů. V článku L. Štětky "kartičky" kriticky zaměřeném na porušování předpisů "parkování" v Praze jsou obsaženy ironizující prvky namířené proti ministerstvu vnitra. Projednáno stranickým listem.

Nevím, jaký dopad měla tato "udání" na chod redakcí, na platy a prémie zaměstnanců. Umím si však představit, jak působily na

autocenzuru redaktorů, případně na šéfredaktorovu cenzuru. Několik lidí z ÚV KSČ (Fojtík, Čmolík, Bejda, atd.) řídilo prostřednictvím FÚTI veškerý československý tisk.

Na II. odboru docházelo k protiprávnímu skartování materiálů, čímž byly zničeny archiválie z let 1980-1988. U místopředsedy Fecka, jemuž byl druhý odbor podřízen, chyběly registrační knihy, a tak se dnes už dá těžko zjistit, zda a jaké písemnosti byly zničeny.

Dalším skvělým pomocníkem ÚV KSČ a někdy i StB byl IV. odbor s názvem Odbor analýzy buržoazní propagandy. Šéfuje mu PhDr. V. Borský, odbor je podřízen přímo předsedovi úřadu. Jeho oficiálním úkolem je sledování a vyhodnocování "nepřátelské činnosti zahraničních hromadných informačních prostředků prováděné proti ČSSR". Jak to tedy ve skutečnosti probíhalo. IV. odbor monitoroval zahraniční informace o samizdatech, sestavoval z nich zprávy a samozřejmě je předával ÚV KSČ (někdy i StB). Sledoval i samizdaty samotné a předával zaznamenané informace stranickému orgánu. Stvořil např. "Analýzu článků a statí ekonomického charakteru otištěných v LN." Byl to asi velmi přehledný výťah odstavců, ve kterých se kritizovalo československé hospodářství. Další náplní práce IV. odboru bylo vyhledávat v zahraničním tisku články, v nichž západní tisk upozorňoval na nedostatky, korupci a porušování zákonů ve vlastní zemi a které se po přeložení nebo zpracování přetiskovaly v našem tisku. Říkalo se tomu kontrapropaganda. IV. odbor vypracovával informace o hlavních tendencích zahraničních informačních prostředků týkajících se vnitřní situace ČSSR, ale i jiných zemí východního bloku. Podával informace (půl roku před publikací) o spisovatelích, jejichž díla připravovali k vydání ve Světové literatuře, informace týkající se jejich protisocialistických postojů. Sledoval články československých emigrantů v zahraničním tisku a podával o nich

informace. Sestavoval seznam signatářů prohlášení "Několik vět" podle zahraničního rozhlasového vysílání.

Zdá se, že to byl velmi výkonný odbor. Jeho dvě poslední registrované akce jsou z 24.11.1989: Pro StB Praha vypracovávali informaci o Petru Uhlovi a Východoevropské informační agentuře a pro ÚV KSČ charakteristiku Občanského fóra.

Na legislativním a právním oddělení vypracovali posudek na Vokno a Voknoviny pro potřeby v trestním stíhání F. Stárka. Proti LN vypracovali 24.7.89 oznámení o podezření z trestného činu pobuřování podle par. 100 odst. 1, 2 a 3a trestního zákona. Zpracovávali informace o samizdatech a veřejných projevech opozice.

Většinou hovořím v minulém čase. Pravdou je, že úřad existuje dodnes. Jediné, co se v něm změnilo, je jméno předsedy. Od 10.12. je jím M. Kusý. Jinak sedí všichni na svých místech. 17.11.89 byl ustanoven na FÚTI "Krizový štáb", který měl v popisu práce zamezení přístupu OF a studentů k písemnostem úřadu. Tento krizový štáb byl v podstatě placen ze státního rozpočtu. V prvním prosincovém týdnu si vedoucí pracovníci ještě stačili odsouhlasit zvýšení osobních platů. Neumím si představit, za co dnes ty platy dostávají. Hovoří se sice o nové koncepci úřadu, o změně na ministerstvo informací, ale nic konkrétního nebylo dosud vypracováno. Nejlépe by bylo FÚTI rozpustit. Tento úřad je příliš svázaný se starým režimem a nikdo netuší, jakými nitkami je spojen s KSČ nebo StB. A i kdyby ne, jeho dlouholetá činnost hovoří za vše. Bude nutné vytvořit nový tiskový úřad s menším počtem zaměstnanců a s funkční pracovní náplní. Má-li do něho přejít někdo z FÚTI, mi nepřísluší rozhodovat. Ale FÚTI by se mělo rozpustit okamžitě.

J.S.

JAK SE DÁ VOLIT (II)

Ve 41. čísle IS jsme se stručně seznámili s dvěma soustavami proporčního volebního systému - soustavou Hagenbachovou a de Hontovou. Dnes bych se chtěl zmínit o soustavě Hareově.

Této volební soustavě se také říká soustava s jedním převoditelným hlasem. Na volebním lístku jsou zapsáni kandidáti jednotlivých volebních stran, ale volič nevolí strany, ale přímo kandidáta nějaké strany. Kandidát je zvolen, dostane-li určitou kvótu hlasů. Může se použít Hareho kvóta, která je dána celou částí podílu všech odevzdaných platných hlasů a počtu mandátů nebo kvóta, která je určena podílem všech odevzdaných platných hlasů a počtu mandátů zvětšených o jedničku a celá část tohoto podílu se pak zvětší ještě o jedničku. Druhý způsob výpočtu kvóty je běžnější. Po celkovém sečtení hlasů se může stát, že někteří kandidáti dostanou více hlasů, a to někdy dost značně, než příslušná kvóta stanoví, a někteří kandidáti dostanou hlasů zase velmi málo. Někteří kandidáti by tak dostali zbytečně mnoho hlasů, a při tom by některá křesla nemusela být obsazena a volba by se musela opakovat. V Hareově volební soustavě je tato závada odstraněna tím, že volič na volebním lístku dává pokyn, na kterého kandidáta se má jeho hlas převést od kandidáta, který dostal nadbytečné hlasů nebo velmi málo. Kandidáta, kterému dává přednost označí jedničkou, kandidáta, kterému by dal přednost po kandidátovi prvním, označí dvojkou atd. Při sčítání hlasů se kandidáti seřadí podle preferencí, určí se kvóta a podle složitých, ale jednoznačných pravidel se postupně převádějí přebytečné hlasy od úspěšnějších kandidátů na kandidáty méně úspěšné a od nejméně úspěšných na více úspěšné. Pokračuje se tak dlouho, až se přidělí všechny

mandáty. Sám způsob volby je velmi jednoduchý - volič jen očísluje jednotlivé kandidáty. Samotné sčítání hlasů je složité a probíhá v řadě kol. Složitě výpočty může urychlit výpočetní technika. Ale i bez výpočetní techniky lze sčítání hlasů provést v rozumné době. Takto se volí v Irsku od počátku dvacátých let a v Tasmanii dokonce od roku 1907.

Popsaná volební soustava má řadu předností. Voleb se mohou vedle politických stran zúčastnit i nezávislí kandidáti. Jednotlivé preference se nemusí dávat jen kandidátům určité strany, ale i kandidátům stran jiných. Soustava je použitelná jak ve společnosti se silným stranickým povědomím voličů, tak i ve společnosti, kde vazba na politické strany je volná a kandiduje řada volebních stran s podobnými programy. Voliči jsou orientováni spíše na osobnost kandidáta než na neosobní politické strany. Hareho volební soustavu lze také s úspěchem použít při určování pořadí kandidátů na kandidátních listinách ve volebních soustavách, kdy volič nevolí z vázané kandidátky, ale může určovat pořadí kandidátů.

Dlouholetou zkušeností z mnoha voleb se ukázalo, že Hareova volební soustava je nejvhodnější pro volební obvody s pěti až deseti mandáty. Při jiných počtech mandátů se už více uplatňují prvky náhody a volby jsou už méně spravedlivé.

Počet mandátů ve volebním obvodu je však důležitý i v ostatních soustavách proporčního zastoupení. Obecně platí, že při volbách vázaných kandidátních listin na velikosti obvodu příliš nezáleží a je dokonce lepší, když je větší. Například při volbě do izraelského parlamentu je volebním obvodem celé území státu. Má-li si však volič vybírat kandidáty z jednotlivých kandidátek a

určovat jejich pořadí, nesmí být počet mandátů příliš veliký. Při větším počtu mandátů, a tím i větším počtu kandidátů se stávají kandidátní lístky nepřehledné a i při vyplňování lístku se uplatňuje více náhoda než vůle a přesvědčení voliče. K této otázce by se měli vyjádřit i psychologové a zhodnotit se studie týkající se chování voličů. V příštích volbách se předpokládá, že se bude volit ve dvanácti obvodech. Pokud bude mít volič možnost ovlivňovat pořadí kandidátů na kandidátce volební strany, a tu možnost by měl mít, pak počet volebních obvodů je příliš malý. Jejich počet by se měl alespoň zdvojnásobit, aby na obvod připadalo asi deset mandátů.

Samotná volba podle proporcionálního systému je velmi jednoduchá. Dlouhodobé studie ukazují, že počet odevzdaných neplatných hlasů se příliš neliší od počtu neplatných hlasů ve většinovém volebním systému. Složitá je však registrace kandidátů a sčítání hlasů. Zde může docházet a také dochází k řadě sporů. Na legálnost voleb by neměly dohlížet jen volební komise složené ze zástupců stran, ale nějaký nezávislý orgán. Za prvé republiky to byl

volební soud, který řešil s konečnou platností všechny spory a spornosti.

Volební soud také odvolával poslance, kteří se dopustili jednání "nízkého a nečestného". Poslanci zvolení proporcionálním způsobem nemohou být z logických důvodů odvoláni svými voliči. Nelze také, aby byli odvoláváni parlamentem samotným. Většina by teoreticky mohla odvolat menšinu. Odvolat by měl mít možnost jen nezávislý volební soud a to jen z důvodů taxativně vyjmenovaných v zákoně. Za prvé republiky kandidáti před volbou podepisovali volební revers, ve kterém se zavazovali hlasovat podle pokynu strany. Za jeho porušení mohli být volebním soudem odvoláni. V návrhu příštího volebního zákona by se mělo zvážít, zda by se mělo v této neblahé praxi pokračovat. Volební zákon by také měl obsahovat přesný postup, jak obsazovat uprázdněná křesla. Doplňovací volby by totiž v žádném případě nebyly spravedlivé.

O majoritních a smíšených volebních systémech a dalších otázkách kolem voleb zase příště.

Petr Krejčí.

ZLIKVIDUJTE STAROU MAŠINÉRII!

(Prohlášení Nezávislé vyšetřovací komise)

NVK je komisí, která se od svého vzniku zabývá prošetřením události ze 17. listopadu. Jelikož však během šetření ostatních skupin i našeho vyplynul jasný podíl StB na těchto událostech, vytvořila se speciální skupina, která prošetřuje jak tento celkový podíl, tak i jednotlivé případy, ve kterých je StB zapojena. Tato skupina NVK vystupuje již delší dobu s požadavkem radikálního paralyzování činnosti StB. V současné době se spolu s ostatními skupinami domníváme, že je nutné vytvořit skutečně fungující komisi při FMV, která by omezila reálné nebezpečí plynoucí z činnosti StB. Proto předkládáme tento návrh:

1. Komise při FMV musí být složena především z odborníků - právníků a prokurátorů delegovaných OF, nezkorumpovaných minulých a současných přísl. SNB (pracovníků krim. Služby, prac. Vyšetřovacího odboru VB, hliďkových přísl. VB) spolu s členy NVK a případně s členy dalších skupin, které mají přehled o činnosti StB.

2. Komise by měla fungovat při FMV ČSSR, MV ČSSR, MV SSR, krajích a okresech. Jejich činnost by měla být koordinována FMV ČSSR, s tím, že komise budou vycházet z regionálních podmínek jednotlivých oblastí, pro které budou ustaveny.

3. Pravomoc komisi:

a/ přístup do všech prostor SNB

b/ možnost prostudování všech materiálů SNB (tomu předcházející jejich odtajnění) pro možnost zveřejnění

c/ pokud komise zjistí závažné skutečnosti porušování zákonnosti zahájí šetření.

4. Účel práce komisi:

a/ zamezit nezákonné činnosti StB a úplně ji paralyzovat

b/ zrušit odbory, které v minulosti prokázaly plnou poslušnost KSČ, bez ohledu na zákonnost, či které prokázaly svoji neschopnost

c/ vytvoření nové Bezpečnosti na zásadách humanismu a demokracie - docílit stavu, kdy bude SNB skutečně sloužit lidu

d/ do budoucna ponechat komise jako kontrolní orgány, jejich činnost nepozastavovat, naopak případně rozšířit.

Chceme stavět nový demokratický dům. K tomu je potřeba, aby se nebudovalo na starých nezákonnostech.

Návrh na vytvoření komisi předkládáme panu JUDr. R. Sachroví, ministru vnitra ČSSR.

V Praze dne 17. ledna 1990

15 DNÍ JANA JELEČKA

(podivná smrt studenta UK)

Student Univerzity Karlovy Jan Jeleček, narozen 3.6. 1969, odešel koncem září 1989 z vysokoškolské koleje v Praze. Odešel narychlo po zavolání telefonem, pouze s fotoaparátem. Jan Jeleček byl vášnivý fotograf a entomolog. Od této doby byl svými příbuznými pohřešován. Nikdy dříve pohřešován nebyl. Dne 16.11.1989 byl nalezen mrtev v rašeliništi u obce Bělá v okrese Prachatice. Podle vyjádření soudního lékaře provádějícího pitvu zemřel v polovině října 1989, příčinou smrti byl lalůčkový zápal plic. Místní obyvatelé vylučují, že by tělo mrtvého mohlo ležet v místě nálezů delší dobu, neboť zde byly prováděny lesní práce. Vedle Jana Jelečka byl nalezen občanský průkaz na jeho jméno bez fotografie. Jan Jeleček nosil vždy brýle, které však nalezeny nebyly.

Tělo mrtvého bylo převezeno do Českých Budějovic, kde soudní lékař nepovolil příbuzným Jana Jelečka identifikaci ani přes jejich výslovné požadavky s odvoláním na to, že na "mrtvého není pěkný pohled". Přítom identifikaci může příbuzným zakázat pouze hygienická služba. "Identifikace" byla provedena podle části oděvu - kalhot, o kterých nemohou příbuzní s jistotou potvrdit, že patřily Janu Jelečkovi. Ostatní oblečení se údajně ztratilo. V žaludku mrtvého bylo nalezeno malé množství fenobarbiturátů.

Dle svědectví, jež máme k dispozici, bylo tělo původně nalezeno neporušené, a 23. listopadu, když bylo tělo převáženo do místa bydliště, byla horní polovina ve stavu, který neodpovídal stavu při nález. Den 24. listopadu byl Jan Jeleček pohřben.

NVK je toho názoru, že v celém případě Jana Jelečka je mnoho zarážejících skutečností. Kde byl Jan Jeleček od té doby kdy odešel z koleje do doby své smrti, tedy nejméně patnáct dní? Kde jsou věci, které měl u sebe? Proč nebyla příbuzným umožněna jeho identifikace? Proč ty, kteří se o případ Jana Jelečka zajímali sledovali neznámí muži v automobilech jejichž SPZ jsou dle ústředního registru automobilů vyhrazeny pro služební účely? Proč příslušníci OS SNB v Prachaticích, kteří případ vyšetřují nevyslechli svědky v okolí nálezů? Proč nebylo příbuzným dovoleno vyvést úmrtní oznámení? Na tyto a další otázky hledáme odpověď. Dne 15.1.1990 jsme všechny zjištěné skutečnosti předali GP ČSSR se žádostí příbuzných, OF v místě bydliště, které případ také prošetřuje, a NVK o prošetření a urychlené provedení exhumace mrtvého.

Naše šetření v tomto případě dále pokračuje, současně pokračujeme v šetření dalších případů a masakru 17.11.1989, o kterém budeme v nejbližší době informovat samostatnou zprávou.

V Praze dne 17. ledna 1990 (Nezávislá vyšetřovací komise)

PROTIATOMOVÉ KRYTY-ANO ČI NE?

V rámci civilních novostaveb se budují a navrhují stále ještě objekty civilní obrany, které jsou určeny pro eventuelní úkryty v době atomového ohrožení. Tyto kryty jsou po celé republice, ve velké míře i v Praze. Jsou to úkryty v továrnách (např. pod výškovou budovou ČKD-Polovodiče na Pankráci), v řadě stanic, v depech i po trase pražského metra, a v neposlední řadě i v tunelech Základního komunikačního systému, tj. v rozestavěném Strahovském tunelu a v projektovaném raženém tunelu pod Stromovkou. Zde se dopravní tunely využijí či už využívají dvouúčelově - tunely metra či silniční tunely jsou zároveň použitelné jako protiatomové kryty.

Úkryty CO nejsou laciné záležitosti. Navíc se až dosud hradí z nákladů té které stavby, tj. z peněz civilních resortů! Na příkladu rozestavěného Strahovského tunelu je možné si udělat obrázek o těchto věcech:

Oba ražené tunely v této etapě prací mají být uzavřeny čtyřmi těžkými ocelovými vraty, každá z nich budou vážit asi 40 tun. Místa před výchozy tunelů ze skály budou mnohonásobně zesílena silnou železobetonovou konstrukcí. V odolné konstrukci se bude realizovat i řídicí a technické centrum ochranného systému na povrchu, které bude podzemními chodbami spojeno se silničními tunely. Dále se v rámci silničních tunelů budují samostatné prostory ve skále, sloužící eventuálně jako záchody, sklady vody a potravin, i třeba jako sklady mrtvol. Tím ještě výčet stavebních zařízení a technologického vybavení tunelu, využívaných pouze pro účely CO, nekončí. Více napoví náklady: z nákladů ve výši asi 380 milionů Kčs jen na Strahovském tunelu je již několik desítek milionů prostavěno, ale šlo by dnes ještě ušetřit asi 300 milionů Kčs! Dovedeme si představit, kolik vesniček SOS např. by za to mohlo být postaveno?

Nově se připravuje též tunel středního dopravního okruhu podél Královské obory. Tento tzv. tunel Stromovka by podle poslední verze generálního projektanta PÚDIS (Projektového ústavu dopravních a inženýrských staveb Praha) již mohl vyhovět náročným ekologickým podmínkám. I zde se však připravuje tzv. ochranný systém k dvouúčelovému využití tunelu. Opět by se zde měl zesilovat beton konstrukcí, budovat ještě větší a těžší vrata, řada zvláštních prostor ve skále, samostatné zdroje energie, větrání, řízení atd. atd. Nejsou zde ještě vyčísleny požadované vícenáklady, ale ke 200 milionům se jistě budou blížili.

Mohlo by se pokračovat dále. Kryty CO v továrnách obvykle takové vícenáklady nemají, ale je jich podstatně více a celková čísla v republice jsou nezanedbatelná, a to tím spíše, že bohatý stát zrovna nejsme.

Nemáme se i my, občané, vyjádřit k tomu, jak se nakládá s našimi penězi? Není dnes, kdy se velmocí sbližují, vhodná doba s budováním protiatomových krytů v naší chudé zemi přestat? Máme-li nadále mlčet pasivně k tomu, že o těchto věcech rozhodují stále tlíž plukovníci? O jmenovaných stavbách se má rozhodovat v nejbližších dnech. Fakta o nich nejsou tajná, ale nejsou také vořejná.

Uvažme též, jaký mají kryty praktický význam - vzhledem k tomu, že tam skoro nikdo nedoběhne. A co si pak ve spálené zemi ta troška nebožáků počne? A kdo to bude? Porádě jaký to klíč bude tento privilegovaný výkvět národa vybrán? Není snad lápo se vzájemně přesvědčovat o nezbytnosti žít v míru, třeba i tím, že za civilní poníže nebudeme budovat vojenské objekty?

Ing. Zdeněk Motýčka projektant v PÚDIS Praha

POCTA JINDŘICHU CHALUPECKÉMU

První letošní výstavou, která je krátkodobě (15.-28.1.) otevřena ve výstavních sálích Národní galerie v budově Městské knihovny, je expozice nazvaná Pocta umělci Jindřichovi Chalupceckému.

Když se ve zhuštěném předvánočním termínu v prostorách Anežského kláštera narychlo shromažďovala díla současných českých a později i slovenských výtvarných umělců, aby vytvořila sbírku na podporu J. Chalupceckého, nikdo nemohl tušit, jak celá akce dopadne. Dopadla na výbornou. A tak se památného ledna v pozdních odpoledních hodinách zaplnily výstavní prostory desítkami návštěvníků, které by dělaly čest i těm nej přednějšímu světovým muzeím a galeriím. Vzniklá atmosféra, stimulovaná pocitem osobní účasti jednotlivců na úspěchu celé akce, se zároveň stala výrazem současné situace, v níž se opět po letech propojily nejrůznější společenské vrstvy a mezi nimiž byl obnoven spontánní a živý kontakt.

Pro pochopení těchto okolností je potřebné a důležité zároveň uvést některé základní údaje, od nichž se odvíjí další dění: na podzim loňského roku došlo k rapidnímu zhoršení zdravotního stavu Jindřicha Chalupceckého, známého a v normalizačním procesu zakázaného předního představitele české výtvarné kritiky a filozofie umění. Jeho vážný stav vyvolal v život akci s řetězovou reakcí, na níž se podílela řada domácích i zahraničních přátel. Akci patronizoval znovu v Praze ustavený PEN-klub a v Paříži byl partnerem Jiří Kolář. Dobrovolně vzniklá sbírka měla být podle původních propozic vystavena v Paříži, vydražena a finanční efekt měl být

příspěvkem na zakoupení umělecké led viny. Mezitím došlo k zásadním politickým změnám a v nastalé nové situaci se původní plán postupně proměňoval. Nadace Charly 77 ve Švédsku (prof. F. Janouch) společně s Dr. Medou Mládkovou (USA) nabídli, že hemodialyzační přístroj, určený pro J. Chalupceckého i pro všechny další potřebné pacienty, zakoupí sami.

Třetí dějství otevřela švédská firma GAMBRO, která českému PEN-klubu, při vědomí humanitárního smyslu celé akce, zařízení zdarma darovala.

Rozsáhlá kolekce, která byla shromažďována a rozšířena o celou řadu dostatečně vybraných autorů, bude dočasně umístěna v Národní galerii s tím, že se stala součástí Muzea středoevropského a východoevropského umění současnosti, léta budovaného Janem a Medou Mládkovými ve Washingtonu. V budoucnosti bude toto muzeum umístěno v Praze. Jak uvádí Dr. Jiří Šetlák, CSc., který patří k iniciátorům tohoto velkorysého podniku, "cílem výstavy je netoliko zpřístupnit veřejnosti darovaná díla i přístroj, který jejich prodejem měl být uhrazen, ale především podtrhnout morální smysl celé akce jako příklad občanského uvědomění i ceny přátelství, jež jsou pro budoucnost této země jedněmi z základních předpokladů jejího mravního vývoje."

Po vstupní informaci o této ojedinělé výstavě, jejíž existence je jasnou výpovědí občanské i umělecké morálky každého ze zúčastněných, se k ní znovu v rozhovoru s Dr. Jiřím Šetlákem, CSc., v nejbližší době vrátíme. Marcela Pánková

O BEZRADNÝCH, OPATRNÝCH A LHOSTEJNÝCH

"Odpovědně máme schůzi, to bude zas votrava."

"Jakou schůzi?"

"Ále, občanský fórum..."

"Ale vždyť tam přece nemusíte chodit!"

"Jak to, že nemusím? Musím!"

"Kdo to nařídil?"

"Já nevím, asi ředitel... ale možná ne, ten má být odvolaný z funkce, protože je komunista."

"Jenom proto?"

"Jo. Ale vono je to jedno, voni ho stejně zas všichni zvolí, protože tady nikdo jiný takovej není..."

"A proč tedy tuhle šaškárnou děláte?"

"Jak to, proč?..."

"No, z toho, co říkáte, si myslím, že ta schůze je opravdu zbytečná."

"Ale dyť je to nařízený..."

"Ale to snad i je. A kým, prosím Vás?"

"Já nevím... n o asi z okresu, ne?"

"Ale občanské fórum nemá tutěž strukturu jako bývalé mocenské orgány a už vůbec nemá pravomoc a nechce nikoho nutit do nějakých zbytečných schůzí!"

"To já nevím, to naše občanské fórum takhle dělá..."

Tento rozhovor jsem absolvoval téměř dva měsíce po listopadu, 16. ledna 1990. A nic někde v pustém totalitním pohraničí, ale v poměrně velkém městysu v okrese Praha-východ. A partnerem mi byla učitelka základní školy. Ta člověka přejdou myšlenky na všechno ostatní. Nota bene když ví o tom, že v onom místě funguje místní OF velmi dobře a téměř od samého začátku, bereme-li v potaz i malé zpoždění českého venkova, pramenící z nedůvěry ke všemu pražskému. Ale situace tady je typická pro mnoho jiných menších měst a vesnic. OF sice je a pracuje, ovšem základní škola dlouho dělala, že se vůbec nic neděje. A pak si vytvořila své vlastní OF (proč ne) - s výsledkem výše uvedeným.

Tentýž večer mi telefonovala známá z městečka asi 70 km od Prahy. Měli také schůzi, ne však OF, ale MNV. A tam "se sami zvolili" do vedení lidé, kterým nikdo nevěří. Nejvíce je prý zajímalo, kolik jim vynese profesijní poslancování.

"No a co?" zeptal jsem se.

LOPATA A VÍDLE JSOU PŘIPRAVENY

(Pokusy zastrašovat aktivisty občanských fór stále trvají.)

Čas od času dostáváme zprávy, hlavně z venkova, o různých akcích, které mají zastrašit aktivisty občanských fór i další občany angažující se ve veřejném životě. Jedná se většinou o pomlouvačné kampaně, o nečisté praktiky při volbách do nejrůznějších orgánů, rozšiřování lživých a zatajování pravdivých informací. Nezřídka protagonisté bývalé zdiskreditované moci sahají po nejostudnější zbraní - anonymních dopisech.

Začátkem prosince bylo ve vsi Stehelčevě u Prahy založeno OF. Sešlo se v něm 17 občanů, z toho dva členové KSČ. Časem se k OF přidaly desítky dalších lidí. Zhruba po týdně práce OF dostali všichni zakládající členové, mimo oba komunisty, obálky a v nich lístky s černou tečkou. Jejich smysl je jasný. Jde pravděpodobně o nápodobu pirátské "černé známky". Z dětské dobrodružné literatury víme, že touto "černou známkou" se obří mořští vlci odsuzovali navzájem k nejvyššímu trestu.

"No a všichni to odhlasovali jako ovce. A určitě s tím většina lidí nesouhlasila. Ale oni se nikoho neptali. Ptali se jenom, kdo souhlasí. Kdo nesouhlasí, na to už se neptali."

"A to byl takový problém přihlásit se a říci, že s tím nesouhlasíte?"

"To bychom tady s nikým nevydrželi!"

"No, a co já s tím mám dělat?"

"Poslat sem někoho z Prahy, aby to tady uvedl na správnou míru!"

A tak jsem opět vysvětloval, že právě tohle je vše jen a jen každého z nás. Každý se musí přihlásit za sebe a neohlížet se na souseda, co má zahradu přes plot. Protože co si kdo udělá, to bude mít. A v případě, že se bude dál bát, čeká ho zákonitě další ponižování, ústrky a bezmocnost i v sebedemokratičtějších státech.

Nechci odsuzovat tyto lidi, musel bych tím pádem odsoudit podstatnou část národa, která se za 40 let naučila poměrně pohodlně přežívat - šlo přece jenom o to dojít občas k volbám, v zaměstnání odkejšat pár nesmyslů, o kterých přece každý víme své, a domů, tam už byl každý generál. A ejhle! Najednou je tady realita a neurvale kope do vrat.

Je bohužel pravda, že jsme si zvykli nebýt "u věci", neangažovat se, abychom na to náhodou nedoplátili. To, že v Praze proběhla jakási forma revoluce, je pro některé lidi na venkově - avšak pozor, stejné procento je jich i v samotné Praze - pouze upozornění na to, že mají čekat a nic nedělat. Čekat na personální změny u těch vykřičených, čekat, že z Prahy na jejich místa dosadí někdo spolehlivý atd. Zkrátka, jak je zvykem, čekat, že nám někdo přinese výsledky oné revoluce hezky až do domu, pěkně zaranžované a pokud možno zadarmo.

Chci bych tyto naivky upozornit na pár věcí. Především by si měli uvědomit, že nic není zadarmo. A svoboda už vůbec ne. To, že po víc jak patnácti letech existovali ti, kteří říkali své názory nahlas, přestože měli rodiny jako všichni ostatní, to, že si v posledních pár letech řada lidí na různých místech republiky nechávala rozhlíjet hlavy od policajů, přineslo své ovoce. A jak už to bývá, přineslo to ovoce především těm odvážným. Lidé by si však neměli nechat ujít příležitost zodpovědně zformovat takový svět, v jakém chtějí žít. I s tím obrovským rizikem, že "nevydrží" se svými sousedy.

Oldřich Šíma

Otázkou zůstává, kdo lístky poslal. Jistě je, že to musí být někdo, kdo přesně ví, které osoby OF zakládaly. Později začaly docházet další anonymní dopisy. Jeden za všechny, i za ty, které ještě budou pravděpodobně doručeny, otiskujeme v plném znění i s tradičními hrubými chybami.

"Vyšla jsi z dělnické třídy, ale jsi její zrádkyně, která zaslouhuje aby Tebou každý poctivý pracující do hloubi duše pohrdal."

"Škoda, že tě naši hoši z VB nedali rovněž do těla, abys přestala si hrát na milostivou paní."

"Jsi stejná štělka, jako byla tvoje máma a stihne tě spravedlivý trest a opovržení, protože nahráváš těm elementům, se kterými jsme už jednou skoncovali. Dělat se ti nechce a proto tak blbě žvaníš místo aby ses postavila na stranu pracujících a dělného lidu. Komunismus není zdaleka poražený a přijde doba, kdy s takovými jako jsi ty zúčtujeme. Lopatu nebo vídlo už budeš mít připraveny."

"Svůj přestupek můžeš napravit na nejbližší schůzi, když veřejně odvoláš svoje drzosti."

TÝDEN

15. až 19. leden 1989

Tento týden vešel do naší historie. Začal nedělí 15. ledna shromážděním na Václavském náměstí k uctění památky Jana Palacha v předvečer výročí jeho upálení. Pokojné shromáždění rozehnala policie vodními děly a granáty se slzným plynem. Demonstrovat své rozhořčení, demonstrovat za svobodu a lidská práva se lidé pokoušeli po celý zbytek tohoto týdne.

Je to už rok a je to tak dávno. V paměti se udržely jen útržky obrazů událostí: Václavské náměstí rozřezáno lajnami bílých helem, boční ulice přehrazeny kovovými ploty, dav a stálý strach z osamění. Prázdné ulice v mžiku plné uťakajících lidí, křik, nad hlavami prchajících vzadu vystupují bílé helmy a zvedají se obušky... a opět klid, na ulici není nikdo, z dálky se nesou skandované výkřiky z tisíců hrdel a v průhledu se mihnou vodní děla, nastupující do akce. Okamžiky napětí, kdy dav stojí čelem před zdí plastických štítů a fasády domů odrážejí neuposlechnutelné výzvy k rozchodu. Zed' se pohne: zmatek, rány, útěk nebo zbití a odvedení. Z druhé strany ulice přijíždí vodní dělo. Dav se třísí pod prudkou sprchou a rozuteče se. Policisté vybíhají z formace a chytají toho, kdo jim padne pod ruku. StB z davu kolegům v uniformách pomáhá a na policejní oddělení jsou každý den odváženy desítky zadržených. I na Palachově náměstí stovky lidí demonstrují svůj postoj k moci a nikdo nevěří vlastním očím, když spatří projíždějící šestsetřináctku s hlavním ideologem strany J. Fojičkem. Usmívá se: má asi dojem, že ho shromáždění zdraví... V Kaprově ulici lidé uskakují před rychle projíždějícím vozem Veřejné bezpečnosti. Sdělovací prostředky přinášejí lživé a dezinformující zprávy o událostech a venkov krouť hlavou nad zinscenovanými záběry demonstrujících "asociálních živlů" v Československé televizi. A pak najednou středa. Po tří denním bití a uťakání najednou klid. Dav pokojně prochází Václavským náměstím, několikrát se zpívá hymna, skandují se hesla a všichni se usmívají. Konečně... Shromáždění netuší, že na liduprázdném Staroměstském náměstí jsou zaparkovány autobusy plné pohotovostních oddílů. Sem slova hymny nedolehnou a bílé přílby vypadají v zářivkovém osvětlení přízračně.

Úsměv ztvrdne na rtech hned ve čtvrtek. Koho nezasáhl obušek, vysoká bota či pěst estébáka, byl zasažen krutostí zákroku. Jako by ve středu osmnáctého nástroje moci odpočívaly. Aby ve čtvrtek byly ve formě, aby ve čtvrtek devatenáctého doslova tekla krev.

Mocní doufali, že tímto zásahem definitivně zastraší všechny ty, kteří volali po svobodě. Zastrášili, ale jen na chvíli. Jen co lidé popadli vyražený dech.

A ještě několik autentických vzpomínek.

M. Černý (Luxor, stánek opékaných uzenin)

Já jsem tu prožil všechny události, které se tu zčaly odehrávat kolem třetí hodiny odpoledne, kdy se to začalo rojit u Václava, až po různé akce kluků s bílejšíma přílbama kvečer a večer. Rovnou tady u stánku stál třeba poručík a řval na ty své

přílby: Dělejte, neserte se s nima, to bysme tady byli do večera.

S. Burková (Luxor, automat)

Řekli zamknout - a my jsme tedy zamkli, až když byl krám plný lidí. Policiáři proběhli vedle pasáží a chtěli, abychom otevřeli. My jsme křičeli, že nemáme klíče, a oni začali bouchat obuškama do výloh... přišli za mnou dva asi šestnáctiletí kluci, báli se, že dělají něco jakou školu a že by ji nesměli dokončit, kdyby je chytili na Václaváku. Tak jsme je nechali uvnitř a vedoucí je vyvedla ven až za tmy, venku už byli jen policiáři. Dělalala, že to jsou její děti a že jdou domů.

Helena Breinlová (Václavská pekárna, č.35)

Tady u dveří stáli zahraniční fotografové a na jednou sem vběhli 3 milicionáři a začali na nás řvát, že fotografování neexistuje a že nic fotit nemůžou. Sebrali jím film a vyhodili ho z krámu. Potom sem vběhli znovu, protože se oclaud fotografovalo dál, a všechny odsud vyhodili a my museli zavřít.

p. Gregorová (Čedok, Václavské nám.51)

Když začaly dva kordóny stlačovat dav mezi sebou, houf, který stál před Čedokem se nacpal dovnitř. Ten kluk, bylo mu asi 19, byl jeden z posledních a zůstal jen ve dveřích, když k nim dorazil kordón. Dva krajní policisté se na kluka nepřičetně vrhli a začali ho rvát pryč od dveří. Ocítili se až uprostřed vstupní kanceláře a ještě jím přiběhli dva další policisté na pomoc. To už byl kluk na zemi a oni do něj kopalí a za ruce a nohy ho rvali ven. Kluk jen říkal, že nic nedělal, já jím vysvětlovala, že to je zákazník, a dav křičel, ať ho pustí. Najednou z davu vystoupil asi tájnej a řekl těm helmám, ať ho nechají, že skutečně nic nedělal, a oni ho pustili, nechali ho vstát, ale přesto ho odvedli k autu. On skutečně nic nedělal, nebránil se ani jím nenadával.

D. Vašková (Supraphon, Václavské nám.17)

Dovnitř jsme brali lidi, kteří byli zmáčení od vodních děl nebo měli plné oči slzného plynu, lidi známé i neznámé, a snažili jsme se jím alespoň trochu pomoci... Každý den v tom týdnu jsem okolo poledne viděla, jak se tady v pasáži kina Praha shromažďují esenbáci, kteří sem byli postupně přiváženi osobními auty. Nosili s sebou dovnitř hnědé bedny a vcházejí do kina Praha. Jestli byli přímo tam, nebo v místnostech

nakladate liství Práce, to nevím. Ty sklepy jsou propojené.

L.Petrá (Kodefictví Inka, pasáž Praha)

Viděl jsem, že esenbáků chodilo do kina Praha dost, asi to byla nějaká záloha. A bylo tam podle mého názoru i dost tajných.

E.Jlnerovi (Automat Družba)

Příslušníci nám řekli, že máme zamknout a nikoho dovnitř nepouštět, ale my jsme samozřejmě dovnitř i lidé ještě pouštěli. Pak sem najednou vtrhli policajti a všichni, i ty, kteří konzumovali jídlo u stolků, začali obuškama zpracovávat a řvát na ně: ven, všichni ven! Abili je a vyhazovali.

p.Želenová (Automat Družba)

Taková situace se tu opakovala vždycky několikrát za odpoledne a jednou se stalo, že těm příslušníkům přímo tady nějaký jejich velitel řekl: běžte ven, tady už nebudete zasahovat, a vyhodil je odsud. Pak šel ke kolegyni a povídá jí: no, co jste taková vykulená, prodávejte dál!

P.Kokoška (Luxor, stánek opékaných uzenin)

Najednou někdo zaklepal na stánek a stál tam kluk s holkou, a že ta holka je těhotná. Ona brečela a bála se - tady kolem to vřelo. Tak jsem ji schoval dovnitř a ten kluk běžel dál.

S.Burková (Luxor, automat)

Paní vedoucí pustila nahoru do Gril baru plno lidí, a schovala je tam. A policie, která se tam chtěla dostat, řekla, že tam nikdo není.

M.Černý (Luxor, stánek opékaných uzenin)

Sem do automatu chodili policajti v civilu, stáli tady v chumlu, pili kafička, na chvíli vypadli ven a zase se vrátili. Slyšel jsem, jak se jeden chlubil: o hodinky jsem sice přišel, ale držku jsem mu rozbil! Kdo to na vlastní oči neviděl, tak si nedovede představit, jak to působí, když vidíte člověka, který se nebrání a který dostane nemilosrdně obuškem přes hlavu. Byla to bezmoc, jsem chlap, ale nevěděl jsem, jestli mám mít vztek nebo brečet.

P.Heisová (Výtvarná řemesla, Městek - podchod)

Tady bylo tolik slzného plynu, že v podchodu chvílemi nebylo vůbec vidět. Mně v životě netekla krev z nosu, ale potom sem jednou, dvakrát za den krev z nosu spustila a to trvalo zhruba měsíc.

Hana Mlejnková (Cukrovinky, Václavské nám.27)

Během demonstrací v lednu se sem chodilo schovávat velké množství lidí a jednou za nimi vběhli 3 příslušníci s obuškou. Začali křičet, že všichni musí ven, a my říkali, aby je nevyháněli, že to jsou naši zákazníci. Oni řvali: koukejte vypadnout a vy držte hubu! Začali se tady rozmachovat obuškou a všichni vystrkali ven. Vyhnali i mládence, kterému bozvládně visela ruka. Museli všichni - staří, mladí, zákazník, nezákazník. Ne, že by lidi přímo bili... já jsem jim řekla: já jsem byla v koncentráku a teď si připadám jako tam. A oni jen: drž hubu, babo...

Připravil-SLO-

ŽID, KTERÝ SI DOVOLIL PŘEŽÍT OSVĚTIM (rozhovor s Erichem Kulkou)

Historik a publicista E.K. se narodil v roce 1911. V letech 1939 až 1945 v nacistických koncentračních táborech, kde byl prokazatelně činný i v hnutí odporu. Od 1945 do 1968 byl aktivním členem SPB a zvoleným předsedou organizace SPB v Praze 7. Na doporučení SPB se účastnil identifikace válečných zločinců, proti kterým svědčil u několika tribunálů a soudu v zahraničí. Od 1945 do 1968 bylo vydáno v čs. nakladatelstvích 14 jeho knih s protifašistickou tematikou. Od r. 1968 žije a pracuje v Izraeli.

- Začneme současností. 16. července 1988 vyšel v týdeníku Svazu protifašistických bojovníků Hlas revoluce článek, v němž se mj. tvrdí: "Kulka-Schön je nepochybně muž dvojí tváře. Za hitlerovské okupace se nechtěl spolupracovat s gestapem ve Vsetíně..., dnes provokuje proti Československu z Izraele jako aktivní sionista." Vaše provokace spočívala v tom, že jste rok předtím podal žalobu na knihu Josefa Šebesty v zemi zastižené?, v níž Vás autor nařkl z konfidenství s gestapem.

K: Ano, při čtení zmíněné knihy, kterou mně poslal můj přítel dr.Pavel Bergmann, mně bylo velmi těžko. Dramatik a nynější prezident Václav Havel ji označil za nejantisemitštější knihu vydanou od nacistické okupace. Jak mi však bylo po přečtení kapitoly, v které jsem tak hanebně napaden, si nedovedete představit. V Praze se však našel statečný právník dr.Josef Danisz, který, ač sám pronásledován a šikanován, ujal se věci celým srdcem. Poslal jsem mu plné moci k převzetí případu. Doporučené, s mezinárodní doručenkou, nikdy však nedošly. Až za přispění

přátel se je podařilo doručit a on mohl žalobu podat. To bylo v roce '87 na podzim. Šéfredaktor Melantrichu, nakladatelství, které knihu vydalo, si zřejmě už při druhém stání uvědomil neudržitelnost podobných lží a uvolil se stáhnout knihu z prodeje, a rozhodne-li tak soud, zničit neprodané výtisky. O mé rehabilitaci, tedy o tom, že jsem nikdy nebyl konfidentem gestapa, se však u soudu zatím nerozhodovalo. Jistá místa měla zřejmě zájem, o čemž svědčila přítomnost příslušníků StB a zcela dezinformovaných Palestinců, obrátit případ zcela jiným směrem. Stačilo totiž, aby Šebesta prohlásil, že vlastní materiály, kterými může své tvrzení doložit, a okamžitě byla spuštěna hnusná tisková kampaň v Rudém právu, braňslavské Pravdě a ostravském Novém slově. Přirozeně jsem se prostřednictvím dr.Danisze bránil. Řekl jsem, že se budu proti takovému svinstvu bránit do posledního dechu.

- Předložil autor knihy zmíněné materiály?

K: Společně s panem Dolejšem z Rudého práva a asi přáteli z Bezpečnosti objevili spis gestapáka ze Vsetína, který po válce při

výslechu tvrdil, že nějaký žid Schön navrhl svoje služby gestapu. Toť všechno. Přesto, že ve Vsetíně v té době žilo pět rodin toho jména, bez jakéhokoli dalšího prověření a konkrétnějšího důkazu vykonstruovali, že jsem to byl já.

- Mohl vy jste předložit nějaká svědectví, která by i takovýto vágní dokument mohla vyvrátit?

K: Vyžádal jsem si veškerá potvrzení o mé osobě od ředitele Státního archivu ČSR i Státního muzea v Osvětimi, která dokumentují moji odbojovou činnost v lágru. Byla zaslána soudu. O případu referoval zahraniční tisk sledovanýými přáteli. V době této štvavé kampaně mně udělil universitní institut Spertus College of Judaica v Chicagu k 50.výročí mého zatčení za moji celoživotní práci čestný titul Doctor honoris causa. Je všeobecně známo, že vlastním vyznamenání za odbojovou činnost. Od roku 1939 do r.1945 jsem prošel nejtěžšími koncentračními tábory. O tom jsem psal v publikovaných knihách, což potvrdili i žijící spoluvězňové. Někteří ze svědků žijících v Československu se začali bát a k soudu vůbec nepřišli. Kromě ing.Temera, to chci zdůraznit, který se nebál a svědčil v moji nevinu. Bolestným zklamáním byl však postoj mého bývalého spoluvězně, přítele a spoluautora první poválečné knihy Továrna na smrt o osvětimském pekle, Oty Krause. O tom se nebudu raději zmiňovat. Ať si to vyřeší on sám se svým svědomím. Bylo to však ohavné a úplně mě to zdrtilo. Zcela zbaběle a odmítavě reagovali také Svaz protifašistických bojovníků i nakladatelství Naše vojsko, kteří většinu knih vydávali. Proboha, co se to tady u vás odehrávalo.

- Máte pravdu, byla to ohavná záležitost. Na jednom z těch přelícených jsme i jako zástupci veřejnosti museli nahlas oznámit soudu svoje jména, která byla zaprotokolována, a neurčila tím samozřejmě pozornosti StB. Pamatuji si, že tisk dokonce zneužil Vašeho útěku z transportu smrti. Říkal jsem si, když utekli z lágrů komunisti, byli to hrdinové. Když se to podařilo židovi, byl to důkaz, že je konfident.

K: v lednu 1945 jsem skutečně uprchl se svým jedenáctiletým synem z osvětimského transportu smrti. V Ostravě jsme vyskočili z vlaku a pomoc nám poskytl tři stateční přátelé, odbojáři. Rudé právo k tomu napsalo, že se mně jako konfidentovi gestapa odměnili tím, že v Ostravě zastavili vlak, esesák vyvolal Kulky a pustil je na svobodu. To je šílené, co?

- Nevím, jak bych to nazval, naštěstí však celý cirkus dopadl zcela ve Váš prospěch.

K: Ano, již 25.9., tedy ještě před tou vaší sametovou revolucí, jak ji v zahraničí nazývají, soud pochopil, že nařčení je natolik neprůkazné a nedoložitelné a hlavně absurdní, budiž mu to ke cti, a prohlásil, že celé obvinění je nepravdivé. Uložil panu Šebestovi i řediteli Melantrichu zveřejnění patřičné omluvy v denním tisku. Proti tomu se však oba odvolali. Minulý týden byla věc uzavřena naprostou prohrou obou.

- Vratme se trochu do historie. Žijete už delší dobu v Izraeli. Jak dlouho a jak?

K: Od roku 1968. Vlastně od prvního dne okupace. Po příchodu Rusů jsem musel uprchnout do Rakouska, neboť mě nařkli z účasti na tzv. Sionistickém spiknutí. Byl na mě dokonce vydán zatykač. Tři měsíce jsem pracoval ve Středisku pro stíhání válečných zločinců, vedeném mým dlouholetým přítelem Simonem Wiesenthalem. Dosud s ním na některých projektech spolupracuji. Mezitím se podařilo dostat z Československa i celou moji rodinu. Společně jsme pak odcestovali do Jerusalema, kde jsem dostal místo v Yad Vashem, Památníku umučených. Později jsem přijal místo na univerzitě v institutu pro současnou židovskou historii, kde přijali můj projekt, který jsem nemohl v Československu dokončit. Zpracovával jsem obsáhlou práci o účasti židů

v československých zahraničních armádách. Chtěl jsem mj. Vyvrátit, že všichni židi se nechali bez odporu nasrkat do plynových komor.

Přes dvacet let se zabývám, dá se to tak nazvat, třemi oblastmi: víte, co je Šoa, Holocaust? Česky vyhlazování. Dále odbojovým hnutím v rámci zahraničních armád, ale i v lágrech za II.světové války, a konečně se zabývám historií Izraele. Vydal jsem v Izraeli čtyři knihy; některé byly přeloženy do světových jazyků. Jedna vyšla v češtině u Škvoreckého v Torontu. Např. Historie židů v ČSR od 1918 do 1968 je příspěvkem na sborníku, který vyšel letos u Macmillan. Jsem členem Společnosti pro dějiny židů v ČSR, která vydala objemnou trilogii zachycující dějiny židů v New Yorku od roku 1917 do 1948.

- V období Pražského jara sympatizovali izraelští občané s Československem. V posledních dvaceti letech, díky permanentnímu ostouzení Izraele v našich sdělovacích prostředcích, se vztahy ochladily. Jak je tomu dnes?

K: Nedovedete si představit tu úžasnou atmosféru v Izraeli. Noviny, televize i rozhlas přinášely nejčerstvější informace a my slyšeli, drželi palce a zároveň měli velký strach, zda komunisti nepoužijí v poslední křeči čínské recepty. Poslouchal jsem i Svobodnou Evropu, nevěděl jsem zkrátka, co mám sledovat dříve. Teď si přejeme, aby už bylo navázáno vzájemné spojení, aby se mohlo svobodně cestovat sem tam. Formální zábrany tady totiž stále existují.

- O znovunavázání diplomatických styků, nesmyslně přerušovaných v r.1967, jedná právě v těchto dnech čs.delegace přímo u vás. Věřím, že je to otázka krátké doby, kdy se vzájemné vztahy upraví a začnou fungovat. Veřejnost se kromě jiného snad také dovolu existenci Ligy izraelsko-čs. přátelství, která v Izraeli existuje. Můžete nám ji přiblížit? Jste jejím členem?

K: Jsem členem předsednictva a nejvyšší funkce v Lize je generální tajemník Chanan Rozen, ostravský rodák. Jeho bratr byl izraelským ministrem zemědělství a podílel se na založení 70 kibuců. Rozen je jinak starostou města Ramat Gan. Hned v prvních dnech vašeho nenásilného přechodu k demokracii jsme poslali telegram Občanskému fóru, které ho pozvalo do Československa. Přijede v těchto dnech. Chce mj. uvést v život podobnou organizaci či společenství, se kterou by naše Liga úzce spolupracovala. Ve dnech 26.4. až 3.5. Se bude v Izraeli konat První světový sjezd židů z Československa žijících v zahraničí, chceme však, aby byli přítomni i vaši zástupci. Součástí sjezdu bude výstava židů od pravěku až po současnou dobu v největším muzeu diaspory v Tel Avivu. Na tom se už dlouho pracuje, jsem členem organizačního výboru. Takže i propagace této akce by měla být jedním z úkolů pana Rozena.

- Vše tedy svědčí o tom, že léta uměle vyvolávaná nenávist k Izraeli, ať už měla jakoukoli motivaci, bude jednou pravdědy odstraněna a obě naše země si budou moci jako rovnoprávní partneři říkat vše otevřeně, aniž by se musely přerušovat, v případě nepřijemností, diplomatické styky. Asi jste pochopil, že se blíží k ožehavému tématu, a tím je palestinské povstání inšfada v Gaze a na západním břehu Jordánu, nevylučuje ovšem šarvátky i uprostřed Izraele. Jak se na věc díváte?

K: Nejen já, celý Izrael je ze vzniklé situace nešťastný. Násilí na jedné straně je provázáno násilím na straně druhé a není možné je zatím utlumit. Všechno má hluboké historické souvislosti a nelze na ně takto rychle a v krátkosti odpovědět. Tedy trochu zjednodušeně: Pochopit všechno, na to je nutné žít v Izraeli. Palestinci chtějí svůj stát s možností vlastnit zbraň, armádu, ministerstvo zahraničí. Kdyby se zrodil v té podobě, jakou chce Arafat, došlo by zřejmě k občanské válce a k situaci, jakou známe

v Libanonu. My to derně prožíváme. Izrael nabízí Palestincům absolutní samosprávu, ovšem bez zbraní. Navrhuje rovněž, aby se uskutečnily volby zástupců z reprezentantů všech palestinských obyvatel zabraných území, nikoliv z teroristů. Arafat však lidi, kteří souhlasí s provedením voleb, zastrahuje, každý, kdo projeví jakoukoli ochotu ke spolupráci s Izraelem, je v nebezpečí, že bude zabit. Takových případů se stalo v poslední době skoro 140. Jak se vlastně tato intifada projevuje? Říká se, oni házejí pouze kameny a Izraelci do nich střelí. Kameny házejí většinou nastrčené malé děti, které z toho mají legraci, jsou za to chváleny a různě odměňovány. Jsou tu však i zápalné láhve, útoky na jedoucí vozidla, jejich zapalování apod. Jsou i zabiti a ranění. Vojáci jsou nuceni zjednat vždy pořádek, a když někoho chytí a zjistí, že dotyčný vlastní zbraň nebo výbušninu, vystěhují ho a dům vyhodí do povětří. Nejmladší aktéry pochopitelně internují a předávají soudu. Nestalo se, aby byl někdo i za nejotřesnější teroristickou činnost odsouzen k trestu smrti. Dopustili-li se však voják nebo důstojník násilí, neodůvodněného násilí, je postaven před soud a potrestán. Takových případů několik bylo. Izraelská vláda se snaží najít řešení tak, aby byla zajištěna bezpečnost Izraele. To je nutné. Podívejte, skutečná Palestina je vlastně v Jordánsku a to je sedmkrát větší než my. Žije tam 60% Palestinců. Jedním z řešení by bylo odstoupení některých území a jejich přičlenění k Jordánsku. O tom zase nechce nic slyšet Arafat, který Husajnovi vyhrožuje atd. V Chartě z r.1968 se 22 arabských států usneslo, že Izrael jako sionistický útvar musí zmizet, nikdo s ním nesmí jednat, musí být vyhlazen. Pravda, Arafat začal nyní prohlašovat, že neuznává teror, ale teror přesto pokračuje. Potvrdil to nedávný proces s jedním šejkem, který nechal unášet izraelské vojáky, které pak zabíjeli. Na otázku, co vlastně chce, odpověděl, že v Koránu je řečeno, že území Izraele se nachází ve sféře muslimské říše a musí zmizet. Je to velmi složitý problém. Arabů je 110 milionů a mají neomezené prostředky. My víme, že kdyby došlo k válce, nikdo nám nepomůže, tak jako nám nepomohl v roce '67 ani v roce '73. Sýrie je trvalým ohrožením Izraele. Donedávna ji na válku intenzivně připravoval Sovětský svaz. Zkrátka, kdyby se vytvořil palestinský stát pod Arafatem, znamenalo by to přímé ohrožení samotné existence Izraele.

- V 60 letech se také tvrdilo (v počátečním stadiu), že Sýrie nechce nikoho napadnout. Když jsem potom projel po válce Golanské výšiny, nevěřil jsem svým očím, co Sýrie chystala. Železobetonový val bunkrů a nejmodernější techniky. Vše budované po léta. Tato zkušenost tedy existuje a z ní plyne nedůvěra. Faktem však zůstává, že je dalších 20 let za námi a izraelská vláda bude nucena věci řešit, nakonec i částečným kompromisem, aby pominulo to nezdravé napětí nejenom s Palestinci, ale s Araby vůbec. Zdá se Vám Šamirova vláda militantnější než někdejší vláda Goldy Meirové?

K: Dnes je vláda národní jednoty. Její militantnější část je pouze politická strana Likud v čele se Šamirem. Peresova frakce Mapam a Mapaj, tedy strany práce, dělnické strany, hledají stále intenzivnější optimální řešení. Nedávný je případ s ministrem Weizmannem, který přesto, že navázal zakázaný kontakt s palestinskými bojovníky, zůstal nakonec ve vládě. Problém je také v tom, že Arafata podporují arabské státy a tzv. Organizaci pro osvobození Palestiny udržují vlastně jako takovou stálou rozbušku.

- Od doby, kdy OSN finančně podporovala Palestince, jen málo peněz se dostalo skutečně do potřebných rukou. Chudoba a neustálé zděračňování, kdo ji vyvolal, lidi celá léta vychovávala k nenávisti vůči Izraeli.

K: Ano, například i dnes peníze od OSN rozděljuje Arafat a ten je dává jen těm rodinám, které zase vysílají své členy do jeho bojůvek. Ostatní Palestinci podporu nedostanou.

- Až budou navázány diplomatické styky, hodláte se vrátit do Československa?

K: Řeknu Vám to upřímně. Československo je moje rodná země, byl jsem z ní však dvakrát doslova vyhnán. Izrael je historicky naše původní vlast, která mně i moji rodině poskytla vše potřebné k normálnímu životu. Po 2.000 letech jsem se tedy vrátil do země svých předků. Československo nepřestanu milovat, protože je krásné, budu sem jezdit, budu pomáhat. Ale vše, mně je 79 let a já už se přesazovat nebudu.

- Izrael je mnohonárodnostní stát, odmyslí-li už generace narozené po roce 1948. Existuje nějaká pospolitosť občanů pocházejících z Československa? Pokud si pamatují, v 60 letech nevycházely ani jedny noviny v češtině. Na rozdíl od maďarštiny, polštiny atd.

K: Existuje krajaňský spolek sdružující skupiny z Československa se sídlem v Tel Avivu a různými pobočkami v Haifě, Natanii, Jeruzalémě, Beerševě, zaměřený převážně na zachování kulturní kontinuity. Fakt je, že se v něm dnedávna mluvilo kromě hebrejštiny také německy, protože Sdružení založili přistěhovalci ještě před II. světovou válkou, a ti nestačili za 20 let Masarykovy republiky zapustit dostatečně kořeny. Pochopitelně situace se mění, dnes se vydávají všechny oběžníky, katalogy a prospekty také v češtině. Připravuji se i velké kulturní akce, které jsou popularizovány v materiálech už pouze česko-hebrejských.

- Izrael je asi země, o které se zde nejvíce hluho. To je nutné v co nejkratší době napravit, širokou veřejnost seznámit s historií i současným životem. Jakou literaturu byste pro začátek doporučoval našim čtenářům?

K: Kromě jiných i diplomata a spisovatele dr. Viktora Fischla, jehož několik skutečných bestsellerů objasnil mnohé. Např. Přesň o lhosti, kniha, která byla v Československu zakázána. Od roku 1948 žije v Izraeli a přijal jméno Avigdor Dugan. Právo na zfilmování jeho knihy Dvorní šašci odkoupil i režisér Miloš Forman. Mnohem známější je Arnošt Lustig, jehož knihy vycházely až do roku 1968 a který toho času působil v USA. Najde se mnoho autorů i knih, chce to jen dobrou vůli hledat a vydávat.

- Doufáme, že se v co nejkratší době dočkáme i vydání vašich knih. Říká se, že kdo jednou navštívil Izrael, musí se tam ještě jednou vrátit. Myslíte si totéž? Nečekám ani opačnou odpověď, potřebuji si to spíš poslechnout od Vás.

K: Izrael je nádherná a demokratická země. I přes problémy, se kterými se potýká. Vše však řeší otevřeně a diskusí.

- Mohli bychom hovořit hodiny a hodiny, Váš čas je rozpočítán na minuty, chtějí si Vás užít i jiní. Pane Kulko, děkuji Vám za rozhovor a těším se na další setkání. Zde v Československu. Nebo snad v Izraeli?

J. Tichý

(Rozhovor se uskutečnil 10. ledna 1990 v židovské náboženské obci v Maislově ulici.)

**nezávislé
tiskové
středisko
N · T · S**

(Informační servis, vydává NEZÁVISLÉ TISKOVÉ STŘEDISKO: Michal Blažek, Jan Brabec, Marie Divišová, Jan Hrabina, Ivan Lamper, Zbyněk Petráček, Jan Ruml, Ondřej Ryčl, Jan Slovák, Jaroslav Spurný, Miroslav Šimáček, Petruška Šustrová, Jáchym Topol, Martin Weiss, Josef Zajíček.

Středisko vzniklo 18.11. sloučením redakcí REVOLVER REVUE a SPORTU. Během dvou dnů se k němu přidalo množství dobrovolných spolupracovníků, které z technických důvodů nelze jmenovat všechny, avšak bez nich by naše práce nebyla realizovatelná. Děkuje všem, kteří se naší práci účastní a podporují ji.

Uveřejněné dopisy nevyjadřují nutně stanovisko redakce.

Adresa: BOLZANOVA 7, PRAHA 1, tel. 22 19 60 nebo 22 17 26, fax: 222 304)

Uzávěrka čísla: 42 18.1.1990. 21.00